

Ս. ՍԻՌԻՆԴՈՎ

ՍԵՎՈՒԿ ԱԶԻԿԸ



894.362v

Ս-36

Ա. Զ. Ե. Բ. Ե. Բ.

Իրանի մանկավարժ, բանիկ

Բաղն — 1936

2011-07

894.362U

Ա-36

ԱՄ

Ա. Ա. ԽՈՒՆԴՈՎ.

ՍԵՎՈՒԿ ԱԶԻԿԸ

Թարգմանեց՝ Ա. ԱՐԽԱՆ
Խմբագրեց Լ. ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ԱԶԵՐՆԵՐ
Ուսումնա-Մանկավարժական բաժին
Բազու—1935



ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ



8197-53

ՍԵՎՈՒԿ ԱԶԻԿԸ

Կովկասի քաղաքներից մեկում, վարպետ Զեյնալ ա-
նունով մի թամբազործ եր ապրում էր կնոջ Շերեֆ Նի-
սայի հետ: Նրանք իրանցիներ էյին: Իրանում ապրուստը
շատ եր դժվար, դրա համար ել այնտեղից գաղթել ու յե-
կել էյին այդ քաղաքը: Վարպետ Զեյնալը թամբեր պատ-
րաստելով մի կերպ պահում եր իր ընտանիքը:

Վարպետ Զեյնալը՝ վեց տարեկան թուժու աճունով
աղջկանից բացի ուրիշ յերեխա չունեի: Թուժուն շատ
սե ու տգեղ եր: Մայրը իր մանկիկին փայփայելիս, նրան
անվանել եր «Սե Աչիկ», դրա համար ել հետագայում
նրա իսկական անունը մոռացվեց և բոլորը սկսեցին նը-
րան կոչել Սեուկ Աչիկ: Սեուկ Աչիկը շատ չարածճի յեր,
ինքը աղջիկ լինելով հանդերձ, աղջիկների հետ խաղալ
չեր սիրում, միշտ աղա յերեխաների հետ եր խաղ անում:
Յերեխաները Սեուկ Աչիկից շատ էյին վախենում, վո-
րովհետե նա շատ կրակոտ եր և նրա բուռնցքի հարված-
ներին վոչ վոք չեր դիմանում: Սեուկ Աչիկը միշտ պաշտ-
պանում եր թույլերին և անցնում նրանց կողմը: Սեուկ
Աչիկը շատ եր չար, մայրը նրա մասին միշտ գանգատ-
վում եր դրացիներին ու ասում

—«Սեուկ Աչիկին վոչ ջուրը կխեղդի, վոչ ել կրակը
կայրի»:

Սեուկ Աչիկը չնայած շատ չարածճի յեր, բայց խաղի
ժամանակ միշտ անցնում եր թույլերի կողմը գթոտ և
ընկերասեր եր: Ինչ վոր ունենար, ընկերների հետ կես
կաներ:

Այն քաղաքում, ուր վարպետ Ջեյնալն եր ապրում ճախ յերկրաշարժ եր լինում: Մի ձմեռ սոսկալի յերկրաշարժ յեղավ, բազմաթիվ տներ քանդվեցին ու մեծ թվով մարդիկ փլատակների տակ մնալով մահացան: Լուսը բացվելուց հետո, շրջանի մարդիկ հավաքվեցին ու քաղաքին ողնության յեկան: Մարդիկ խումբ խումբ ձեռքներին բաժնի, թիւ և քլուեզ վերցրած սկսեցին քանդել փլատակները: Մի խումբ ել քանդում եր վարպետ Ջեյնալի ապրած տան փլատակը: Փլատակների տակից դուրս յեկավ Սևուկ Աչիկի մօր Շերեֆ Նիսանի դիակը, ապա հօր՝ վարպետ Ջեյնալին: Միքիչ ել քանդելուց հետո, մի փոս բացվեց, այդ փոսից դուրս թռավ մի փոքրիկ մերկ աղջիկ: Նա հենց ինքը Սեվուկ Աչիկն եր: Աղջիկը հենց վոր տեսավ հօր ու մօր դիակը՝ սկսեց աղի արցունք թափել: Ամենքը զբաղված էին իրենց բարեկամները փնտրելով, վոչ վոք չհետաքրքրվեց Սևուկ Աչիկի բաղդով:



Յերկրաշարժից մի քանի օր առաջ, մի խումբ բոշաներ յեկել ու այդ քաղաքի շրջակայքում վրան էյին խփել: Մի բոշա կին Յասաման անունով խղճաց Սևուկ Աչի-

կին, վերցրեց նրան ու տարավ իր վրանը, նստեցրեց ոջախի մոտ, կերակրեց ու հագցրեց: Յասամանը իմանալով, վոր Սևուկ Աչիկը վորք ե, վոչ վոք չունի, վորդերեց նրան:

Յասամանը քսան տարեկան, գեղեցիկ դեմքով, քաղցր բնավորությամբ և ուրախ սրտով մի կին եր: Իր լավ բնավորության համար բոլորը սիրում էյին Յասամանին. բայց նրա ամուսնուն՝ Յուսուֆին վոչ վոք չեր սիրում, վորովհետև նա, սարսափելի անգութ, բռնակալ մի մարդ եր: Յասամանը դափ եր ածում յերգում ու պարում. դրանով նա բոշաների խմբին, մեծ ոգուտներ եր տալիս, իսկ ամուսինը, Յուսուֆն ել դռնից դուռ ման եր գալիս ու արջ պար ածում:



Յերբ Յասամանը Սևուկ Աչիկին բերեց իրենց վրանը ամուսինը տանը չեր: Յուսուֆը խմբի մի մասի հետ առավոտը շատ վաղ այդտեղից դուռս եր յեկել ու ճանապարհ ընկել: Յասամանը իր ամուսնուց շատ եր վախենում և չգիտեր, թե ամուսինը Սևուկ Աչիկին կնդունի, թե վոչ: Այդ միտքը Յասամանին շատ եր տանջում:

Խմբից հետ մնացած բոշաներն ել ճամբա ընկան: Յասամանի մտատանջությունը անտեղի դուրս չեկավ, հենց վոր խմբի մնացած մասը յեկավ և միացավ իր ընկերներին և Յուսուֆն իմացավ, վոր Յասամանը Սևուկ Աչիկին վորդեգրել ե, խիստ բարկացավ, ասաց թե, ճանապարհին առաջին պատահած գյուղում աղջկանը թողնելու յե: Յասամանը շատ խնդրեց ամուսնուն, վոր այդպիսի բան չանի, բայց Յուսուֆը նրան լսել անգամ չեր ուզում: Սևուկ Աչիկը, գործի այդ ընթացքից շատ եր գոհ, նա Յուսուֆից չափազանց վախենում եր և վախենալու իրավունք ել ուներ. Յուսուֆի կատաղի դեմ-

քը, սև ու դուրս պրծած աչքերը, վոչ միայն յերեխաներին այլ մինչև իսկ մեծ մարդկանց սարսափ եր ազդում: Յասամանը, ամուսնու ագահ լինելը լավ իմանա-



լով, Սևուկ Աչիկին իրենց մոտ թողնելու համար, նրան առաց.

— Գիտես, Յուսուֆ յես ինչ եմ մտածել. յես Սևուկ Աչիկին ինձ նման յերգել ու պարել կսովորեցնեմ, նրան կզարդարեմ, նա գյուղերում ու քաղաքներում կերգի, կպարի և քեզ համար փող կաշխատի:

Յուսուֆը հավանեց այդ միտքը և համաձայնվեց վոր Սևուկ Աչիկը իրենց մոտ մնա:

* * *

Սևուկ Աչիկին շատ եր դուր գալիս բոշաների կյանքը: Նրանք, այսոր այստեղ, վաղը մի ուրիշ տեղ, ես գետի ափին, են անտառապատ սառի փեշերին կանգ եյին առնում, վրան խփում, ոջախ պատրաստում ու կերակուր յեփում: Բոշաները սիրում եյին իրար մոտ հավաքվել, յերգել, պարել ու հեքյաթ պատմել. այդպիսի հավաքույթները Սևուկ Աչիկի համար հարսանիք եր: Սևուկ Աչիկը սկզբ-

բում շատ եր վախենում, Յուսուֆի արջից, բայց հետո սովորեց ու խիստ բարեկամացավ նրա հետ: Արջն ել եր սիրում խաղալ աղջկա հետ: Յասամանը, ինչպես խոստացել եր Յուսուֆին, Սևուկ Աչիկին մաքուր ու գեղեցիկ հագցրել, պարել ու յերգել եր սովորեցրել: Հանդիսականները՝ հիացմունքով ու զարմանքով դիտում եյին Սևուկ Աչիկի քաղցրալուր յերգելն ու նազանքով պարելը: Յերբ Սևուկը իր փոքրիկ դափը պարզում եր դեպի հանդիսականները, նրանք սիրով փոքրիկ դափը լցնում եյին փողերով: Դա Յասամանին շատ եր ուրախացնում: Յուսուֆը չնայած վոր հավաքված փողերի համար շատ գոհ եր, թե կընտրից, և թե Սևուկ Աչիկից, բայց շնորհիվ իր վատ բնավորության միշտ նեղացնում եր կնոջը, և աղջկանը ծեծում:

Սևուկ Աչիկը չափազանց համառ բնավորություն ուներ: Շնորհիվ իր այդ բնավորության ինչքան, վոր Յուսուֆից ծեծ եր ուտում, դարձյալ իր շարություններից ձեռք չեր քաշում:

— Այս աժդահա արջը իմ մտրակի հարվածներից դողում ե, ամեն տեսակ խաղեր ե խաղում, իսկ այս փոքրիկ աղջկա ձեռքից յես չգիտեմ ինչ անեմ—գանգառ վում եր Յուսուֆը:

Կինը՝ Յասամանը միշտ նախատում եր ամուսնուն, վոր այն ինչ կենդանու համար են գործ դնում չի կարելի անել մարդու վերաբերմամբ: Յեթե կենդանուն հաստ ճիպոտ ե հարկավոր, մարդուն քաղցր վերաբերմունք, անուշ խոսք:

Իսկ Յուսուֆը չեր լսում կնոջը և միշտ ասում եր.

— Չե, այդ չե պատճառը, յեթե դու չլինես, յես այդ աղջկանը մոմ կդարձնեմ:

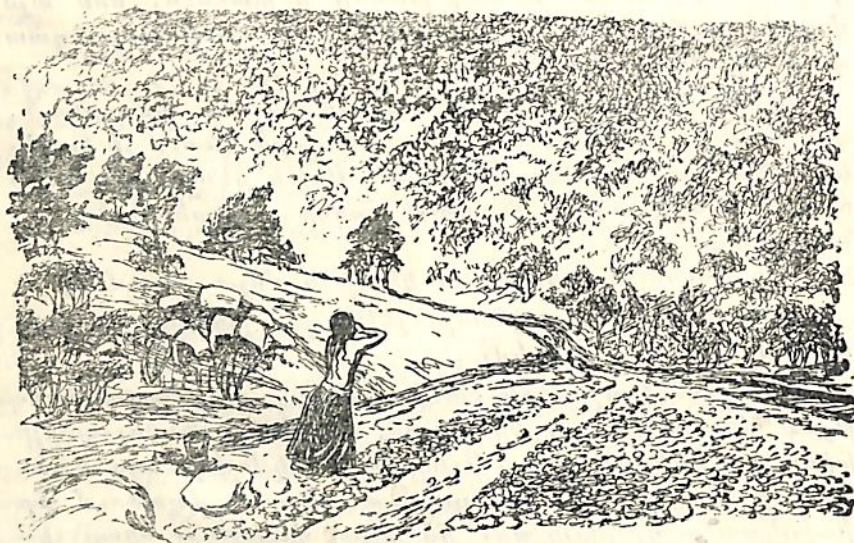
Մարդ ու կնոջ միջև տեղի ունեցող այդ խոսակցության հետևանքը այն եր լինում, վոր Յուսուֆն ել ալիքի խիստ եր ծեծում Սևուկ Աչիկին: Սևուկ Աչիկը այդ տանջանքից ազատվելու համար շատ անգամ մտածում եր փախուստ տալ, բայց վոչ մի կերպ փախչելու հնար չեր գտնում:

* * *

Յերկու տարուց ավելի յեր, վոր Սևուկ Աշիկը ապրում եր բոշաների մոտ: Նա իր յերգով և պարով հայտնի յեր դարձել ամբողջ շրջանում:

* * *

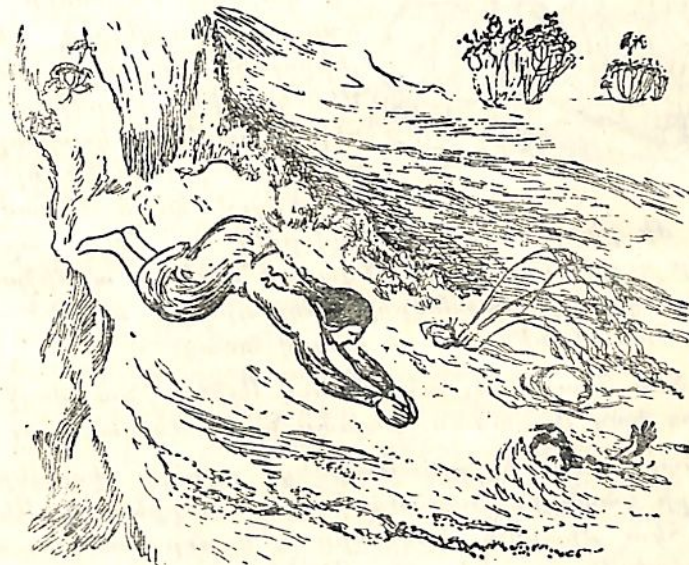
Ամառվա շոգ օրերից մեկն եր: Արևի խանձող շողից մարդիկ, կենդանիներն ու թռչունները հով տեղ ու զովարար շուր եյին փնտրում: Բոշաների խումբը, մի սարի լանջում գուլալ աղբուրի մոտ վրանները խփած հանգըստանում եր: Միջօրեի ժամն եր: Յուսուֆը վերցրել եր արջն ու գնացել մոտակա գյուղը: Յասամանը գետափին շուր եր տաքացրել ու լվացք եր անում: Սևուկ Աշիկն ել գետում լողանում եր: Գետը հոսում եր սարի լանջով, այդ պատճառով ել, նա շատ աղմկոտ ու արագահոս եր, բայց ջրի սակավության պատճառով Սևուկ Աշիկի համար վտանգավոր չեր: Յասամանը լվացքը վերջացրեց ու շորերը փռեց մոտակա թփերին վորպեսզի չորանա:



Վերևի սարերում հավանական ե հորդ անձրևներ եյին եկել, վոր գետակը հանկարծ կատաղեց: Հեռվից լսվեց հեղեղի աղմուկը Սևուկ Աշիկը ջրվեժի տակ լողանում եր: Յասամանը հենց վոր տեսավ կատաղի հեղեղը սարի վերի կողմից ահագին քարեր ու բազմաթիվ ծառերի ճյուղեր իրար—խառնած, մեծ աղմկով ու ֆշշոցով առաջ ե ճվազում բոլոր ուժով գոռաց:

— Աղջիկս, շուտ արա, փախիր, հեղեղ ե գալիս:

Աշիկը, Յասամանի ձայնը լսելուն պես ջրվեժի տակից դուրս յեկավ, բայց հազիվ եր մի քանի քայլ արել, վոր հեղեղը նրան չար դեի պես ծածկեց: Յասամանը



բազեյի նման սլացավ դեպի շուրը: Բայց հեղեղը աղջկանը մի ակնթարթում կորցրեց իր սառը ալիքների մեջ: Քիչ հետո Աշիկի գլուխը դուրս յեկավ ջրից: Յասամանը, ինքն ել մի քանի անգամ ջրի տակը սուզվելուց ու դուրս գալուց հետո լողալով հասավ Սևուկ Աշիկին, բռնեց նրա վարսերից ու արավ շալակը: Թեև Յասամանը լավ լողորդ եր, բայց լողալ չեր կարողանում վորովհետև այդ

սրնթաց հեղեղում, ուր ահագին քարեր ու հսկա ծառեր ելին թավալվում, լողալը հնարավոր չեր:

Բոշաները լսելով Յասամանի ոգնությունն աղաղկող ձայնը վազեցին նրա մոտ: Գետը քանի զնում կատողում եր: Իվերջն հեղեղը յերկուսին ել տարավ ու հասցրեց մի մեծ քարի: Սևուկ Աչիկը Յասամանի ձեռքից բաց ընկավ ու մնաց քարի վրա. Յասամանին գետը քշեց: Բոշաները թափվեցին գետը յերկուսին ել հանեցին ջրից:



Նրանք յերկուսն ել ուշաթափ դրութան մեջ ելին: Նրանց յերեսի գույնը մեռելի գույն եր դարձել: Բոշաները յերկար չարչարվելուց հետո, յերկուսին ել ուշքի բերին: Սևուկ Աչիկի մարմինը քարերին խփվելուց կապտել եր, բայց նա բոլորովին ել չեր վախենում: Խեղճ Յասամանի

գլուխը մի քանի տեղից վերափոփել եր: Բայց բարեհոգի կինը ուշքի գալուն պես նվաղած ձայնով անմիջապես Աչիկին հարցրեց: Բոշաներից մեկը գրկում պահած աղջկանը Յասամանին ցույց տալով ասաց.

— Տես Յասաման, ահա Սևուկ Աչիկը, նա վողջ է, հանգիստ կաց Յասաման, բախտը նրան ժախտացել է:

Յասամանը նորից ուշաթափվեց, աչքերը փակվեցին: Բոշաները կապեցին Յասամանի գլխի վերքերը և Սևուկ Աչիկի, հետ միասին յերկուսին ել վրանը տարան, տեղ պատրաստեցին ու քնեցրին: Յերեկոյան դեմ Յուսուֆը առն վերադառնին, յերբ իմացավ պատահած գեպքի մասին, շատ բարկացավ ու ասաց.

— Յես գիտեյի, վոր փլատակների տակից դուրս յեկած այդ աղջիկը, իվերջո մեր գլխին մի չարիք է բերելու:

Բոշաները Յուսուֆին հանգստացրին նրան դուրս բերին վրանից:

Յասամանի բարեկամուհի Հյուսնիյեն, նրանց խնամելու համար մնաց վրանում:

Սևուկ Աչիկը ամբողջ գիշերը անցկացրեց զառանցանքի ու ջերմի մեջ, նա միայն լուսաբացին կարողացավ մի քիչ հանգստանալ ու քնել: Իսկ Յասամանի դրությունը շատ ծանր եր: Նա տենդ ուներ, տաքությունը հասել եր 40 աստիճանի:

Խեղճ Յասամանը տենդի սաստկությունից վանդա կում փակված թռչունի նման թփրտում եր: Նրա աչքերը միշտ փակված ելին: Գիշերը անձրև տեղալու պատճառով, առավոտվա ողը շատ ջինջ ու մաքուր եր: Յերեկվա դժբախտությունը առաջացնող գետակի ջուրը, այժմ ցածրացել, նախկին սահմանին եր հասել: Նրա անուշ խոխոջը խառնվել եր թռչունների ծղվոցին ու գեղգեղանքին: Սևուկ Աչիկի սիրելի ջրվեժը փայլում եր արևի կարմրագույն ճառագայթների տակ: Յասամանը վերջապես բացեց աչքերը: Խեղճի լեւակի նման կարմիր այտերը թառամել, համիկի գույն եր ստացել: Յասամանը ճանաչեց Հյուսնիյենին ու նրան ասաց.

— Հյուսնիյե, վերտեղ է Յուսուֆը:

— Այստեղ է քույրիկս, դքսումն է, պատասխանեց Հյուսնիյեն - կանչեմ նրան:

— Կանչիր, բոլորին կանչիր... մեռնում եմ...

— Մի վախենալ քույրիկս չես մեռնի: Այսօր վորտեղից ել վոր լինի քեզ համար բժիշկ եմ բերել տալու, ասաց Հյուսնիյեն ու դուրս գնաց. չանցավ մի քանի րոպե Յուսուֆը մնացած բոշաների հետ ներս մտավ: Բոշաները Յասամանին սիրտ ելին տալիս, Յասամանը նրանց ասաց.

— Ձե, սիրելիներս, յես մեռնում եմ... Յուսուֆ ձեռքդ ինձ տո՛ւր... Լսիր կտակս... խոսք տուր, վոր կկատարես:

Մի քիչ հանգստանալուց հետո նորից շարունակեց.

— Յուսուֆ, ահա չորս տարի յե վոր յես քո կիներ եմ: Մինչև այժմ բացի կովից, բացի հայհոյանքից ուրիշ բան չեմ տեսել: Զանկել կյանքս խավարեցրիր... ինձ հան-

դեպ հազար տեսակ բռնություն, չարություն գործդրիր, այդ բոլորը քեզ ներում եմ: Միայն դու յեղինձ խոսք ես տալու, վոր սրանից հետո Սևուկ Աչիկի համար սրտակից բարեկամ կլինես և նրան չես չարչարի...

Յասամանը լռեց: Վրանում լուծություն տիրեց: Յուսուֆը առաջ յեկավ ու հանդիսավոր կերպով ասաց:

— Ընկերներիս ներկայութեամբ խոսք եմ տալիս, վոր կտակդ ճշտութեամբ կկատարեմ: Յասամանը յերջանիկ դեմքով Հյուսնիսին դառնալով ասաց.

— Գուշրիկս Սևուկ Աչիկին քեզ եմ հանձնում, պահպանիր նրան Ռհ աչքերս մթնում են... Խեղդում են ինձ... Յուսուֆ... Հո՛ւսնիյե... Սևուկ Աչիկ...

Մարսափելի զառանցանքի մեջ Յասամանը հողին ավանդեց:

* * *

Յասամանի մահից հետո Յուսուֆը մի առ ժամանակ պահեց իր խոստումը. բայց ելի սկսեց ծեծել, տանջել Սևուկ Աչիկին: Յուսուֆը փող վաստակելու համար, ամեն ուր առավոտ .կանուխ Սեփուկ Աչիկին վերցնում գնում եր և մեկել յերեկոյան շատ ուշ վերադառնում տուն: Յերեւում եր, թե խեղճ Աչիկը ինչքան եր տանջվում զազան Յուսուֆ ձեռքին:

Վերջին ժամանակներում Յուսուֆը ձեռք բերած փողը գինու յեր տալիս խմում, հարբում:

Յուսուֆի հարբած ժամանակ Սևուկ Աչիկի վրճակը ել ավելի եր վատնում: Մի անգամ, Յուսուֆն ու Աչիկը ճանապարհին պատահեցին մի խումբ յերիտասարդ ձիավորների, նրանք առաջարկեցին, վոր Աչիկը պարի: Յուսուֆը համաձայնվեց: Սևուկ Աչիկի ածելն ու նազանքով պար դալը մեծ հաճույք պատճառեց յերիտասարդներին: Նրանք Աչիկի դալը լցրին սև և սպիտակ փողերով:

— Սաղ ու, շատ ապրիս, Սևուկ Աչիկ - ասելով յերիտասարդները քշեցին իրենց ձիերը:

Յուսուֆը ուրախացած, փողերը վերցրեց Աչիկից, ածեց գրպանն ու ասաց.

Յեկ, աղջիկս, արջի հետ այս անտառում նստի, հանգստացիր, յես դնամ են դիմացի գյուղը հաց ու քեզ համար ել կաղին առնեմ:

Սևուկ Աչիկը բոլորովին չուրախացավ այս խոսքերից վորովհետև գ տեր, վոր Յուսուֆը հարբելու յե գնում:

Նրանք ճանապարհից դուրս յեկան ու մտան անտառ: Յուսուֆը մի մեծ կոճղ ընտրեց, արջը այդ կոճղից կապեց ու ասաց.

— Խելոք աղջիկս նստիր արջի մոտ, յես իսկույն կվերադառնամ:



Յուսուֆը գնաց: Սևուկ Աչիկն ել պառկեց ծառի շվաքում և անուշ քնեց: Արջը մի վորոշ ժամանակ հանգիստ պառկեց, հետո վեր կացավ և սկսեց վզից կախած շղթան ձիգ տալ: Կոճղը չդիմացավ արջի ուժին ու պոկվեց: Արջը իրեն ազատ ըզգաց, կապած տեղում մի քիչ ման յեկավ և հետո գնաց դեպի անտառի խորքը:

Յերկու ժամից ավելի յեր, վոր Յուսուֆը գնացել եր գյուղ: Սևուկ աչիկը քնից դեռ չեղ զարթնել: Յուսուֆը

հարբած վիճակում որորվելով յեկավ, տեղ հասավ: Տեսնելով, վոր Սևուկ Աչիկը քնած է, արջն ել իր կապած տեղումը չե, վոտքով աղջկանը այնպես քացի հասցրեց, վոր խեղճը մեկեն վեր ցատկեց:

— Ասա տեսնեմ, արջը վճռաեղ է, շան վորդու քած, ասա,—գոռաց Յուսուֆը:

Վախից աղջկա լեզուն պապանձվեց, նա վոչինչ չկարողացավ պատասխանել:

— Մի սպասիր, թող արջը գտնեմ, քո բաժինը հետո կստանաս. — գոռաց նա: Յուսուֆը ուշադրությամբ դնեց կոճղը, տեսավ վոր շարդվել է: Գլխի ընկավ, վոր արջը չեն գողացել, այլ ինքն է փշուել կոճղը ու փախել:

— Առաջ ընկիր, արջը անտառ է փախել, դնանք գտնենք. — ասաց նա:

Սևուկ Աչիկը դողալով ու վախվիսելով ճամբա ընկավ: Ամբողջ ճանապարհին Յուսուֆը մեկ ծեծում, մեկ հայհոյում, վախեցնում եր Սևուկ Աչիկին և ինքն իրան մրթմրթում: Նրանք յերկար ժամանակ անտառում ման յեկան բայց արջը գտնել չկարողացան: Հանկարծ Աչիկի ահանջին հասավ արջի գոռոցը:

— Լսում ես, հորեղբայր—ասաց նա, արջի գոռոց է լսվում:

— Վոչ ինչ չեմ լսում, սուտ ես ասում:

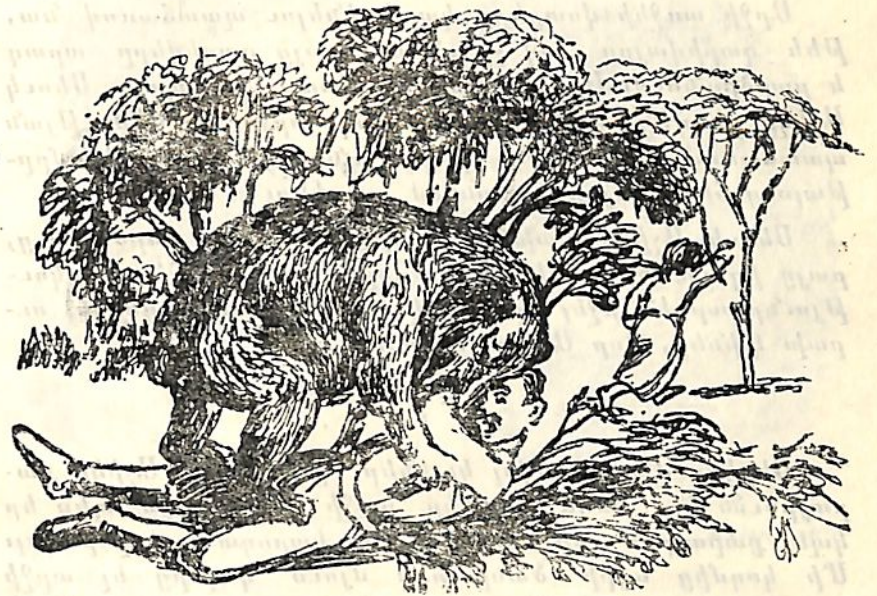
— Տես, տես, նորից է գոռում: Այս անգամ Յուսուֆը ինքն ել լսեց արջի ձայնը:

— Ճիշտ ես ասում. — ասաց Յուսուֆը, — արջի գոռոց է:

Յերկուսն ել գնացին դեպի այն կողմը, վորտեղից լսվում եր գոռոցը: Չայնի արձագանգումից թվում եր, թե արջը մոտիկ տեղում է, բայց նա շատ հեռու յեր:

Յերկար փնտռելուց հետո՝ վերջապես արջին գտան: Արջը իր շղթայով փաթաթվել եր մի ծառի, ձիգ եր տալիս ու գոռում: Յուսուֆը արջը տեսնելուն պես, բարկությունից ու կատաղությունից մի մեծ փայտ վերցրեց ու սկսեց ծեծել արջին: Արջի գոռոցը բռնել եր վողջ անտառը: Վերջապես արջը ուժով ձիգ տվեց շղթ-

թան հանեց վզից ու կայծակի պես նետվեց Յուսուֆի վրա:



Նա Յուսուֆին գցեց դեպի, ատամներով բռնեց նրա կողորդից ու սկսեց խեղդել: Մի րոպե չանցավ կատաղած արջը արդեն հոշոտել եր իր տիրոջը: Սևուկ Աչիկը տեսնելով այդ բոլորը սոսկումից սկսեց փախչել: Բայց վախից իրեն կորցրած, փոխանակ դեպի ճանապարհը գնալու, գնաց դեպի անտառի խորքը: Արջը թողնելով Յուսուֆի դիակը, ընկավ Աչիկի յետևից: Տեսնելով արջին խեղճ աղջիկը նորից ամբողջ մարմնով դողաց և բոլոր ուժը համաքած սկսեց փախչել: Քանի գնում արջը մոտենում եր Սևուկ Աչիկին, Հանկարծ Աչիկի առաջ բացվեց մի խոր ձոր: Հենց վոր Աչիկը սկսեց իջնել դեպի ձորը արջը հասավ նրա յետևից: Բայց վորոհետև արջը չի կարող զարկալորից իջնել դրա համար ել նա ցած գլորվեց: Սևուկ Աչիկը ոգավելով այդ առիթից իրեն մի կերպ գցեց ձորի լանջում գտնվող քարայրը: Քարայրի բերանը լայն եր, իսկ ներսը քանի գնում նեղանում

եր: Արջը, մինչև ձորի տակը գլորվեց: Հետո վեր կացավ և սկսեց դեպի վեր մագլցել:

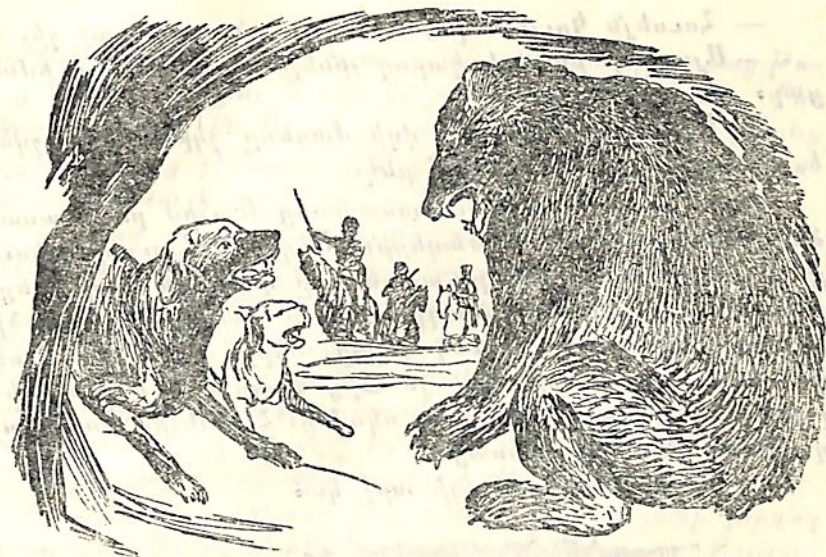
Արջի առջևի վոտքերը կարճ լինելու պատճառով նա, թեև զարիվայրը լավ չի գնում, բայց զարիվերը արագ ե բարձրանում: Արջը յեկավ ու մտավ քարայրը: Սևուկ Աչիկը քաշվեց այրի խորքը, իսկ արջը իր մեծության պատճառով չկարողացաւ խորքը գնալ: Մի քիչ մը թմրեց թալուց հետո այրի բերանում պառկեց:

Սևուկ Աչիկը վախենում եր, նույնիսկ շարժվելուց, բայց իզուր եր վախենում վորովհետեւ արջի բարկությունը արդեն իջել եր, աղջկան չեւր վնասի, գուցե ուրախ կլինեւր, վոր Աչիկը ապրում ե:

* * *

Յերկու ժամից ավել կրկներ, վոր Սևուկ Աչիկը քարայրում եր: Խեղճ աղջիկը արջի վախից այն պես եր կպել քարայրին վոր նույնիսկ չեւր կարողանում շարժվել: Մի կողմից այրի ծանր ոգը մյուս կողմից եւ արջի սարսափը խեղճ աղջկան հասցրել եյին ուշաթափության աստիճանի: Իսկ արջը խռմփայով քնում եր: Հանկարծ արջը արթնացավ ու սկսեց մըթմըթալ: Սևուկ Աչիկի ականջին բազմաթիւ շների հաշոց հասավ: Յերկար ժամանակ չանցավ շները հաշալով վրա տվին դեպի այրը. բայց սիրա չեյին անում այրը մտնելու: Քիչ հետո ձիավոր վորսորդներ գոռում գոչումով մոտեցան այրին: Նկատելով, վոր այրում արջ կա հրացանները պատրաստեցին ու շներին թողին դեպի այրը: Շներից մի քանիսը սիրտ առնելով մտան այրը, բայց իսկույն կողկոնձալով հետ քաշվեցին: Շներից մի յերկուսը վիրավորվել եյին: Այդ դրության մեջ դրսից վորսորդները:

Սխալար բռնիր, Խալու բռնիր, Գյումիշ բռնիր.— ասելով շներին վրա եյին տալիս: Շները սիրտ առած, նորից մտան այրը և արջի հետ կռվի բռնվեցին: Միառժամանակ կռվուց հետո, արջը այրից դուրս պրծավ: Եդ րոպեյին յերեք գնդակ մեկեն նրա վրա սլացավ: Խեղ-



արջը գնդակների հարվածից, գետին վռվեց: Վորսորդներից մեկը կանչեց.

— Կեցցե իմ գնդակը:

— Ձե, Հյուսեյն Կուլի աղա, սխալվում ես, իմ գնդակն սպանեց արջին ձայնեց մյուսը:

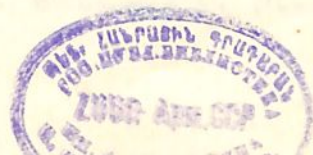
Ներեղություն Սելիմ բեկ, — ասաց յերորդը. — յես արջի գլխին եյի նշան բռնել իմ գնդակն ե սպանել նրան:

— Համբերություն, սիրելիներս, ես րոպեիս հայտնի կլինի, ասաց առաջին խոսողը, ապա ձիուց ցած թռավ ու ծառաների ոգնությամբ արջի դիակը այս կողմ, այն կողմ շուռ տալով բացականչեց.

Սիրելիներս, անտեղի միք վիճիլ, յերեքիս գնդակն ել կպել ու սպանել ե արջին: Հետո դիմելով ծառաներին հրամայեց.

Անսիջապես քերթեցեք արջի կաշին: Ռահիմ բեկ քեզ չասացի՞, վոր առանց արջի այս վորսից տուն չեմ գնալու. դու քո սեփական անտառը գովում եյիր ու ինձ ել ծաղրում, թե ձեր անտառում նապաստակ ել չի լինի: Բա սա ի՞նչ ե:

8197518



— Հուսեյն Կուլի աղա, ես արջը անտառի արջ չի:
— Այդպիսի բան չի կարող լինել: Եդ վերտեղից իմացար:

— Մի լավ տես, արջի վզի մազերը շղթայից մաշվել ե, ճիշտ չեմ ասում Սելիմ բեկ:

Սելիմ բեկը նայեց ու հաստատեց Ռահիմ բեկի ասածը: Բեկերը քահքահ ծիծաղեցին: Սկզբում Հյուսեյն կուլի աղան իր բարեկամների ասածները կատակի տեղ դրեց: Բայց հետո ինքն ել ուշադրությամբ նայելով կասկածի մեջ ընկավ: Այդ ժամանակ վորսի շների հետ գտնվող սև գամփուր մտավ այրը: Նրա յետևից գնացին և մյուս շները: Ներսում դարձյալ հաջոց սկսվեց: Հյուսեյն Կուլի աղան նկատելով այդ ասաց.

— Կարծեմ այրում ելի արջ կա:



Բեկերը պատրաստեցին հրացանները և այրի բերանը բռնեցին: Սև գամփուր Սևուկ Աչիկի վորքից բռնած շների արանքից քարշ տալով այրից դուրս բերեց: Բեկերը

աղջկան տեսնելով շատ զարմացան: Սև գամփուր բաց թողեց Սևուկ Աչիկին, Աչիկը անշունչ գետնին փռվեց: Բեկերը հավաքվեցին Աչիկի չորս կողմը: Նա հաղիվ բացեց աչքերը, բայց չիմացավ թե ինքը վորտեղ ե գտնվում: Հյուսեյն Կուլի աղան հարցրեց.

— Ասա տեսնեմ, աղջիկա, դու ո՞վ ես, այրում ի՞նչ ելիր անում: Սևուկ Աչիկը վռչինչ չպատասխանեց:

— Հյուսեյն Կուլի աղա, ասաց Ռահիմ բեկը, ի՞նչ ես հարցնում չես տեսնո՞ւմ, վոր աղջիկը դեռ ուշքի չի յեկել: Աղջկա դեմքից ու հագուստից յերևում ե, վոր նա բոշայի աղջիկ ե: Մեր այստղի վորսացած արջն ել ձեռքում պահած բոշայի արջ ե, բայց ուր ե մնացել տերը:

Սելիմ բեկը ուշադիր նայելով Սևուկ Աչիկին ասաց.

— Հա, ես աղջկանը յես տեսել եմ. հայտնի յերգող ու պարող Սևուկ Աչիկն ե, դրա տերն ել բոշա Յուսուֆըն ե: Յերեք ամիս սրանից առաջ վորքան փող ու նվեր խոստացա բոշային՝ բայց նա եդ աղջկան ինձ չավեց: Հիմա լավ ե ձեռքս ընկել: Յերգվում եմ, ամեն որ մեծ խնջույք կազմակերպել և ձեզ հյուր կանչել:

— Ի՞նչ ես կարծում, յես այդ խնջույքները չեմ կարող կազմակերպել, — ասանց Հյուսեյն Կուլի աղան: Յեթե ճիշտն ասենք, աղջիկը ինձ ե պատկանում, վորովհետև իմ շունն ե գտել նրան:

Բեկերի միջև վեճ սկսվեց: Սելիմ բեկն ասաց.

— Հյուսեյն Կուլի աղա, դու ինքդ լավ գիտես վոր կինդ, Փիրջահան խանումը բոշայի աղջկանը իր տունը չի ընդունի:

— Տան տերը յե՞ս եմ, թե նա պատասխանեց Հյուսեյն Կուլի աղան. — Բացի այդ, աղջկանը տալու յեմ Փերի քիշիկին վոր նա պահի:

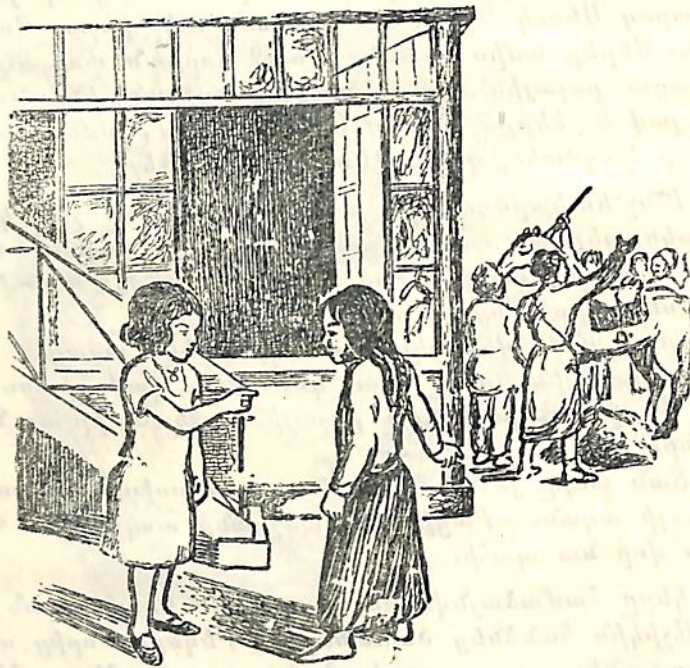
Բեկերը համաձայնվեցին: Հյուսեյն Կուլի աղան Սևուկ Աչիկին հանձնեց ծառաներին: Բեկերը նորից սկսեցին վորս անել. բայց չորս ժամ անտառում շրջելուց հետո, բացի մի աղվեսից և յերկու նապաստակից ուրիշ վռչինչ չկարողացան վորսալ. դրա համար ել վորսը թողեցին ու տուն վերադարձան: Ճանապարհին Սևուկ Աչիկը, գլխին

յեկածը կիսատ պռատ պատմեց բեկերին: Հյուսեյին Կուլի աղան լսելով, վոր նա անհայր, անմայր վորը ե. ա- սաց.

— Դա շատ լավ յեղավ, աղջկան ալլեա վոչ վոք չի կա- րող խել ինձանից:

* * *

Յերեկոյան դեմ Հյուսեյին Կուլի աղան, բարեկամե- րի՝ Ռահիմ բեկի ու Սելիմ բեկի հետ միասին հասավ իր պալատը: Ծների հաջոցը, վորսորդների աղմուկը ծառա- ների ու նոքարների գոռում գոչումը իրար խառնվեց. Հյուսեյին Կուլի աղայի աղջիկը՝ Աղջա խանումը ալլա աղ- մուկ-աղաղակից, առանց դաստիարակչուհուց թույլտվու- թյուն խնդրելու դուրս յեկավ պալատից: Սևուկ Աչիկն



ու Աղջա խանումը իրար հանդիպեցին: Այդ յերկու յերե- խանների միջև մեծ տարբերություն կար. մեկի հայրն ու

մայրը իշխանազուհներ էին, իսկ մյուսինը՝ չքավոր: Մեկը տկար, անուժ, միշտ խնամքի կարոտ, իսկ մյուսը կազմ- վածքով պողպատի նման ամուր, փոքր հասակում շատ բան տեսած, որվա հացը սեփական աշխատանքով վաս- տակած մի մանուկ էր: Մեկի նայվածքը արտահայտում էր, վոր չի կարող առանց խնամակալի ապրել, իսկ մյու- սինը, բոլորին պայքարի եր հրավիրում: Աղջա խանումը փափուկ ձեռքը մեկնեց Սևուկ Աչիկին, Աչիկը իր կոշտ մատներով սեղմեց նրա ձեռքը:

Աղջա խանումը. ձեռքի այդ սեղմումից սարսափած գոռաց, վերջն ել ծիծաղեց:

Յերկար ժամանակ չանցավ, աղջիկները սկսեցին իրար հետ քաղցր զրուցել: Հյուսեյին Կուլի աղան իր սենյակում բազմած քաղցր զրույց եր անում բարեկամների հետ: Աղջա խանումի և Սևուկ Աչիկի զրույցը յերկար չտևեց: Փերջահան խանումը՝ Աղջա խանումի մայրը պատուհա- նից տեսնելով, վոր իր աղջիկը զրույցի յե բռնվել Սևուկ Աչիկի հետ, շատ բարկացավ, ներքև վազեց ու բղավեց դաստիարակչուհու վրա:

— Տիկին, դուք ձեր պարտականությունը շատ վատ եք կատարում, մի տեսեք, թե ձեր դաստիարակած աղ- ջիկը ում հետ ե խոսում, ում հետ ե ուզում բարեկա- մանալ: Ծնւտ տարեք նրան իր սենյակը: Նա այս գիշեր առանց լուսի պիտի մնա:

Դաստիարակչուհին, աչքերը արցունքով լցված Աղջա խանումին տարավ իր սենյակը: Փերջահան խանումը դառնալով Սևուկ Աչիկին ասաց—յեկ հետեիցս—և տա- րավ նրան Հյուսեյին Կուլի աղայի սենյակը ու ծաղրա- կան ձայնով հարցրեց.

— Այս իշխանազուն որիորդը վճրադից ես գտել: Աղջկանդ հետ ծանոթացել ե, իրար հետ շատ քաղցր զը- րույց էին անում...

Հյուսեյին Կուլի աղան, պատմեց տեղի ունեցած դեպ- քը և ավելացրեց.

— Փերջահան, խղճա աղջկանդ, տես, մենախնդրյունը, ընկեր չունենալը նրան ինչ որի յե գցել: Թող այդ աղջ-

կա հետ խաղ անի, զվարճանա, թե ու թիկունքը բացվի՝ մարմինը ամրանա, քեյֆը տեղը դա։ Այդ աղջիկը բոշայի աղջիկ է։ յեթե բոշայի աղջիկ ել լինի ինչ ամոթ բան կա։ Խանութի մոտ միթե աղախին չի լինի, դաստիարակչուհին մոտն է լինելու։ Յեթե մի վատ բան անեն նա թույլ չի տա։ Այդ խոսքերը Փերջահան խանութի վրա վոչ մի աղդեցութիւն չթողին։

— Դու ինձ խոսք եյիր տվել վոր աղջկանդ դաստիրակության հարցերին չես խառնվելու, — ասաց Փերջահան խանութը, — այժմ ինչու խոսքդ չես կատարում։ Այդ աղջիկը պետք է հեռանա այստեղից։ Յեւ վոչ մի ավելորդ խոսք։

— Ձե, այդ աղջիկը այստեղ է մնալու, — գոռաց Հուսեյին Կուլի աղան։

Դեզ ասում եմ, այդ աղջիկը ես բոսբոյիս այստեղից պետք է հեռանա, յեթե վոչ յես ինքս կհեռանամ այս տնից — ասաց Փերջահան խանութը։

Սելիմ բեկը առիթից ոգտվելով ասաց.

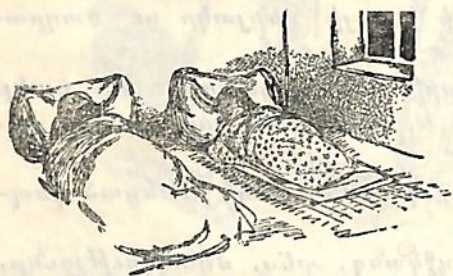
— Իե վոր այդպես է տվեք աղջկան յես տանեմ։

Հուսեյին Կուլի աղան պատասխանեց.

— Վոչ, Սելիմ բեկ, ինչպես վոր քեզ ասել եմ, այնպես ել անելու յեմ։ Սևուկ Աչիկը մեր պարտիզպան Փերի Բիշիի մոտ է մնալու։ Փերջահան խանութն ուրախացավ։

— Այդ պայմանին յես ել եմ համաձայն։ Միայն թե Աղջա խանութի հետ վոչ մի կապ չունենա, վորովհետև աղջկանս վատ բաներ կսովորեցնի։

Այդպես ել արին, Սևուկ Աչիկին տարան և հանձնեցին Փերի քիշին։



Փերի քիշիի խրճիթը գտնվում էր բեկի ընդարձակ այգում։ Նա 70 տարեկան մի ծերունի յեր։ Վոչ վոք չուներ, ինքն ել Հյուսեյին Կուլի աղայի ճորտը լինելով իր հոր կենդանության

որից բեկի այգում այգեպան եր։ Փերի քիշին միշտ ապրում էր այգում։

Ծառաները վախենում էին Հյուսեյին Կուլի աղայից ու դողում նրա առաջ։ Բայց Փերի քիշին վոչվորից չեր վախենում, վորքան կարողանում էր, ծառաներին պաշտպանում էր աղաների բռնությունից։ Դրա համար ել ծառաները սիրում էին ծերունիին։ Յերբ Սևուկ Աչիկին հանձնեցին նրան պահելու, նա շատ ուրախացավ։ Իր սեփական խրճիթում Աչիկի համար հատուկ տեղ պատրաստեց։ Նրան կերակրեց ու պարկեցրեց։ Սևուկ Աչիկը պառկելուց հետո յերկար ժամանակ չկարողացավ քնել։ Ծառ մտածելուց՝ հետո Փերի քեշուն հարցրեց։

— Պապի, եդ խանութը, ինչու թույլ չի տալիս, վոր իր աղջիկը ինձ հետ խոսի ու խաղա։

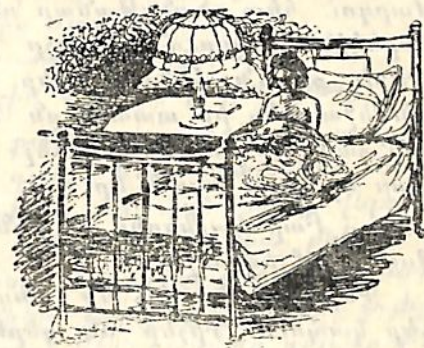
— Աղջիկս, — պատասխանեց Փերի քիշին. — Նրանք բեկեր են, մենք ճորտեր, նրանք աղաներ են, իսկ մենք՝ ծառաներ։ Նրանց և մեր մեջ ինչ բարեկամութիւն կարող է լինել։ Աղջիկս, դու մոռացիր Աղջա խանութին։ Նա, քեզ ընկեր լինել չի կարող։

Սեվուկ Աչիկը մտածմունքի մեջ ընկավ։

— Ախր ինչ եմ արել Աղջա խանութին, վոր մայրը բարկացել է ինձ վրա։ Այս գիշեր նրան ճաշ չեն տալու խեղճ սոված ու անուշաբուս մնալու։ Յերբ մայրիկս վողջ եր, յեթե յես չարութիւններ եյի անում ինձ ճաշից զրկում եր։ Բայց չե վոր նա վոչինչ չի արել։

Աչիկը վոչ մի յեզրակացության չեկավ ու այդ մտքերի մեջ ել քնեց։ Այդ գիշեր նույն մտքերը Աղջա խանութին ել հանգիստ չեյին տալիս։ Վոչ մոր և վոչ ել դաստիարակչուհու սոված խրատները ըմբռնել չեր կարողանում։

Ինչու յես այդ աղջկա հետ խաղալ չեմ կարող. ինչ կա վոր յես բեկի աղջիկ եմ։



Սևուկ Աչիկը շատ հետաքրքիր բաներ եր պատմում: Նա խոստացավ, ինձ դաի թակել ու պարել սովորեցնել: Աչիկն չէր մայրս չթողեց, վոր նրա հետ յերկար խոսելի: Ինչու ինձ մթնում թողեցին:

Աղջա խանումը վերմակը գլխին բաշեց, լաց յեղավ ու այդպես ել քնեց:

* * *

Փերի քիշին, մանկությունից սովորել եր դեռ արևը դուրս չեկած՝ անկողնից վեր կենալ: Նույն ուր դարձյալ շուտ վեր կացավ կրակ վառեց ծխից սևացած թեյամանը ջրով լցրեց կրակի վրա դրեց և գնաց դեպի այգին: Փերի քիշին շատ եր սիրում իր մշակած այգին: Այգու ծառերը ինքն եր աճեցրել. այդ շրջանում բուսնող ամեն տեսակ պտղատու ծառեր դուք գտնեյիք այդ այգում: Հյուսիսից Կուլի աղայի այդ այգին շրջանի կալվածատերերի մեջ մեծ համբավ ունեւ: Յեւ յերբ Հյուսիսից Կուլի աղայի մոտ հյուրեր եյին գալիս, նա այգին եր տանում նրանց ման ածելու:

Գողերից այգին պաշտպանելու համար, Փերի քիշին միայն մի ոգնական ունեւ, այդ ոգնականը, Սևուկ Աչիկին քարայրից դուրս բերող սև գամփուն եր: Սև գամփունը չափազանց սարսափելի և շատ խելոք մի շուն եր: Շան վախից վոչվոք չեր կարող մտնել այգին: Այդ շունը զարմանալի բնազդ ունեւ: Յերբ Փերի քիշին մի նոր մարդու հետ ծանոթանար սև գամփուն ել մոտենում եր նորեկին և սկսում եր պոչը շարժել, իսկ յեթե նորեկը Փերի քիշուն թշնամի յեր դուրս գալիս՝ ապա շունը անմիջապես իր ատամներն եր ցույց տալիս: Փերի քիշին շատ անգամ եր փորձել շան այդ բնազդը, դրա համար ել միշտ ասում եր.

— Բարեկամներիս ու թշնամիներիս սև գամփունի միջոցով եմ ճանաչում:

Փերի քիշին, վոչ մի անգամ սև գամփուն շղթայով չեր կապում: Գիշեր ու ցերեկ սև գամփունը ազատ ման եր գալիս: Դրա համար ել շունը այգուց չեր հեռանում:

Յեթե Հյուսիսից Կուլի աղան վորսի յեր գնում, նա յեւ ուրախացած ընկերանում եր վորսի շներին:

Փերի քիշին խրճիթից դուրս գնալիս դուռը բաց եր թողել, սև գամփունը դուռը բաց տեսնելով ներս մտավ ու նկատելով, վոր այնտեղ ոտար մարդ կա քնած, վրա պըրժավ ու սկսեց հաշել, բայց յերբ ճանաչեց Աչիկին ըսկսեց պոչը շարժել: Սևուկ Աչիկը քնաթաթախ, վախից սկսեց գոռգոռալ: Աղջկա ձայնից Փերի քիշին անմիջապես ներս մտավ ու զարմացած հարցրեց.

— Աղջկա ի՞նչու յես գոռգոռում, հիմա ես վախենում:

— Պապի, այստեղ արջ կա, — պատասխանեց Աչիկը:

— Ձե, աղջկա սև գամփուն ե, մի վախենար, այստեղ արջ ի՞նչ գործ ունի: Քնիւր աղջկա. դեռ շուտ ե. — ասաց Փերի քիշին:

— Ձե, Պապի, ել քունս չի տանում, յես միշտ շուտ եմ վեր կենում, պատասխանեց Սևուկ Աչիկը:

— Շատ լավ ես անում աղջկա, մարդ պետք ե առաքողը վաղ վերկենա, վոր մարմինը ամուր և առողջ լինի: Սևուկ Աչիկը շորերը հագավ:

— Պապի յերեսս վո՞ր տեղ լվանամ:

— Այ, խրճիթի կողքից ջուր ե գնում, գնա այնտեղ լվացվի:

Սևուկ Աչիկը գնաց յերեսը լվանալու: Փերի քիշին ել, սեղան պատրաստեց պանիր, հաց և յուղ հանեց, հետո յեւ թեյամանից յերկու բաժակ թեյ ածեց: Սևուկ Աչիկը յերեսը լվացած ներս մտավ:

Յերկուսն ել սկսեցին ուտել և թեյ խմել:

Թեյից հետո Փերի քիշին Սևուկ Աչիկին ասաց.

— Վերկաց աղջկա, քանի դեռ արևը չի տաքացել գնանք, թե այգին ման գանք, և թե սողաների համար պտուղ քաղենք: Փերի քիշին մի մեծ քթոց վերցրեց, Աչիկին ել մի գամբուղ տվեց, ու ճամբա ընկան. սև գամփուն ել միացավ նրանց: Նա պոչը շարժելով մոտեցավ Սևուկ Աչիկին: Աչիկը գամփունի գլուխը շոյեց և ցավ Սևուկ Աչիկին: Աչիկը գամփունի գլուխը թափ գամբուղը դեցեց նրա վզով: Սեւ գամփունը գլուխը թափ

տվեց ու գամբուղը վեր գցեց գետին, Աշիկը նորից գցեց, գամբուղը կրկին վեր գցեց գետին: Փերի քիշին տեսնելով այդ ասաց,

— Աղջիկս, մի շարժարվիր, սև գամբուղ, սովորել ե ազատ ման գալ, նա այդպիսի բաների սովոր չի:

— Չե, պապի կվարժվի, դու մի տես, յես նրան վոնց կը սովորեցնեմ: — պատասխանեց Սևուկ Աշիկը ու նստելով սև գամբուղի առջև, սկսեց շոյել նրա գլուխը:

— Սև գամբուղս, խելոք շունս, պահիր գամբուղը, — Այս ասելով գամբուղը դարձյալ գցեց նրա վզովը: Այս անգամ սև գամբուղը գամբուղը պահեց վզին և ուրախ ուրախ վազ տվեց Սևուկ Աշիկի հետեից:



— Կեցցես, սև գամբուղս, տեսնում ես պապի:

— Տեսնում եմ աղջիկս, և շատ ել գարմանում եմ, մինչև հիմա սև գամբուղ բացի ինձնից ուրիշին չեմ հնազանդվել: Իսկ այժմ, նույնիսկ գամբուղ ել ե կրում:

— Դեռ դա ի՞նչ ե, վոր պապի, սպասիր, տես թե նրան ի՞նչեր եմ սովորեցնելու: Յերբ յես բոշաների խրմբումն եյի, տեսել եմ թե ինչպես արջին, կապիկին, շոյե-

լով սովորեցրել են, յեթե վոչ, ծեծելով բան չի դուրս գալ, բայց վախեցնելը փաստ չունի: Տեսար Յուսուֆը արջին ծեծեց, ինչպես վերջինս նրան հոշոտեց: Փերի քիշին աղջկա հետ պատահած դեպքը համառոտակի լսել եր:

Սևուկ Աշիկը պատմել եր գլխի յեկած ամբողջ դժբախտությունը: Գթասիրտ Փերի քիշին լսելով այդ բոլորը շատ վշտացավ և յերդվեց, վոր այսուհետեւ ել ավելի յե սիրելու վորք աղջկանը:

Առավոտյան զով ողբ, ծառերի պտուղների անուշ բուրմունքը, թռչունների յերգը մարդու հոգին փառավորում եյին: Այդպիսի բնության ծոցում ապրած Փերի քիշին նայելիս՝ մարդ չեմ հավատում, թե նա 70 տարեկան ե:

* * *

Նրանք յեկան ու կանգ առան խնձորենիների մոտ: Կարմիր հոտավետ խնձորները տեսնելով՝ Սևուկ Աշիկի աչքերը փայլեցին:

— Պապի, ի՞նչ գեղեցիկ խնձորներ են:

— Աղջիկս, մեր այգում ամեն տեսակ պտուղ կա, կեր ինչքան քեֆդ տալիս ե, չեմ արգելու եմ, միայն թե սոված փորով չուտես, կհիվանդանաս: Հիմի դու բարձրացիր ծառը, քաղիր խնձորները, յես ել քթոցը լցնեմ:

Սևուկ Աշիկն ամիշապես մագլցեց ծառը, սկսեց քաղել խնձորները ու ցած գցել: Քիչ հետո, Փերի քիշին ասեց.

— Աղջիկս բավական ե, ցած արի, գնանք մի քիչ ել տանձ քաղենք:

Սևուկ Աշիկը ծառից ցած իջավ, գամբուղի մեջ մի քանի խնձոր դրեց ու կախեց գամբուղի վզից: Գամբուղը հանկարծ գամբուղը վզիցը ցած գցեց ու կայծակի նման առաջ նետվեց, Աշիկը թափված խնձորները հավաքելիս տեսավ, վոր գամբուղ մի փոքրիկ կատվի հետևից ընկած ուզում ե բռնել նրան Աշիկը կանչեց գամբուղին: Բայց, վորքան ել աղջիկը գոռգոռաց, գամբուղը կատվից ձեռք չբաշեց: Փերի քիշին ել կանչեց շանը՝

նրան ել չլսեց. քիչեր մնացել, վոր դամփուր հասներ ու բռներ կառվին. կատուն հանկարծ ցատկեց ու բարձրացավ տանձի ծառը և այդպիսով հոգին ազատեց կատաղած շան ձեռքից: Սևուկ Աշիկը այս տեսարանից շատ ուրախացավ և ձեռքերը իրար խփելով քահ, քահ ծիծաղեց ու ասաց.

— Դը՛ղզ, սև դամփու, դը՛ղզ. ի՛նչպես ես: Կարողացա՞ր բռնել. —

Սեւ դամբուր տեսնելով, վոր դունչը կառվին չի հասնում, ծառի տակին նստեց, այնպիսի հաջոց բարձրացրեց, վոր կարծես, թե իր ձայնի ուժով ուզում եր կառվին վախեցնել ու ծառից ցած բերել: Սեղձ փխտոն, թեև ծառի վրա շատ բարձրում եր նստել, բայց դողում եր, աչքը չեր հեռացնում սև դամփուից: Սևուկ Աշիկը մոտեցավ ծառին և սկսեց մազլցել դեպի վեր: Փխտոն, աղջկան տեսավ, բայց նստած տեղից չշարժվեց: Սևուկ Աշիկին շատ դուր յեկավ չալդիկ ու սիրունիկ փխտոն:

— Պապի տես, ինչ սիրունիկ կառվի ձագ ե, սրան պետք ե տանեմ մեր տուն ու պահեմ, — ասաց Սևուկ Աշիկը ցույց տալով կառվի ձագը Փերի քիշուն:

— Շատ լավ, աղջիկս, բայց եդ տանձերը քաղիր, հետո ցած իջիր. — Սևուկ Աշիկը տանձերը քաղեց, փխտոն գիրկն առավ ու ցած իջավ ծառից: Սեւ դամփուր սկզբում իրեն մի քիչ անհանգիստ պահեց, հետո Սևուկ Աշիկի ջանքերի շնորհիվ, բավականին հանգստացավ և նույն իսկ փխիկի հետ բարեկամացավ: Յերբ պտուղները արդեն թթոցում դարձված պատրաստ էին՝ Փերի քիշին Աշիկին ասաց.

— Այժմ մրդերը աղաներին տանելու ժամանակն ե, աղջիկս մինչև դուռը ինձ ոգնիր, հետո յես ինքս կտանեմ:

— Պապի, ուրեմն յես աղաների մոտ չեմ կարող գնալ:

— Ձե աղջիկս, յեթե գնաս Փերջահան խանումին դուր չի գա, այնպես կկարծի, թե իր հրամանին չենք հնազանդվում:

Սևուկ Աշիկը Փերի քիշուն ճանապարհը եր մինչև այգու դուռը, հետո իր չալդիկ փխտոն գրկած սկսեց այգում մանգալ: Յանկապատի մոտով անցնելիս տեսավ, վոր Աղջա խանումը իր դաստիարակչուհու հետ աթուռի վրա նստած՝ գիրք ե կարդում: Յերևում եր, վոր Աղջա խանումը գիրքը ուշադրությամբ չեր կարդում և կարգացածն ել նրան դուր չեր գալիս: Այդ մոմենտին, մի սիրուն թիթեռ յեկավ ու նստեց Աղջա խանումի աթուռի գլխին:

Աղջա խանումը, ուղեց գաղտագողի բռնել թիթեռը, բայց չկարողացավ: Դաստիարակչուհին նկատելով այդ, շատ նեղացավ ու բարկացած բռնեց Աղջա խանումի ձեռքից և տուն տարավ: Սևուկ Աշիկը ցանկապատի մոտ յերկար սպասում եր, վոր տեսնի արդյոք, Աղջա խանումը դարձյալ այգի կգա, թե վոչ: Քիչ հետո դաստիարակչուհին յեկավ, նստեց աթուռի վրա ու սկսեց գիրք կարդալ: Աշիկը հասկացավ, վոր նա Աղջա խանումին տուն եր տարել ու բանտարկել: Գթասիրտ Սևուկ Աշիկը այդ դեպքից վորքան վոր խղճաց Աղջա խանումին, այնքան ել զզվանք զգաց դեպի դաստիարակչուհին:

Կալվածատիրոջ տունը, նոր ձևով շինված յերկհարկանի, մեծ ու ընդարձակ մի պալատ եր: Պալատից մի քիչ վերև, յերեք փոքրիկ սենյակից բաղկացած մի հին շենք ել կար: Այդ հին շինությունը Հյուսեյին Կուլի աղայի հոր բնակարանն եր, վորը ժառանգություն եր մնացել նրան: Այդ սենյակներում վոչ վոք չեր ապրում: Յերկու սենյակների դռները միշտ փակ էին լինում: Այդ սենյակներում պահվում եր Հյուսեյին Կուլի աղայի հորից ժառանգություն մնացած թանգառժեք հնությունները: Իսկ յերբորդ սենյակը նույնպես զարդարված թանգառժեք իրերով, բաց եր լինում Հյուսեյին Կուլի աղայի համար: Հյուսեյին Կուլի աղան ճաշերից հետո իր հանգստի ժամերը անցեր կացնում այդ սենյակում: Սենյակը միայն մի պատուհան ուներ, վորը ուրիշ պատուհանների նման վոչ թե կողքի վրա յեր բացվում այլ՝ դեպի վեր: Պատուհանի փոքրիկ գուլնգուլն ապակիները, այնքան ել չէին լուսավորում սենյակը, դրա համար ել սենյակը

միշտ մուծն եր լինում: Այս սենյակը կալվածատիրոջ բնակարանում հայտնի յեր «պապի սենյակ» անունով: Յերբ Աղջա խանումին խրատելու համար ուղղում էին պատժել գցում էին այդ սենյակը:

Սեփուկ Աչիկը յերբ ցանկապատի յերկարությամբ գրնում եր, նկատեց մեր նկարագրած «պապի սենյակ»-ը: Պատուհանի կապույտ, կանաչ, կարմիր, դեղին և այլ գույնի ապակիները Աչիկի ուշադրությունը գրավեցին: Յանկապատը բարձր լինելու պատճառով Աչիկը այդ սենյակի ներսը չեր կարողանում լավ տեսնել, դրա համար ել, նա բարձրացավ ծառի վրա: Աղջա խանումը ներսից նկատեց Աչիկին և սկսեց մատնելով ապակիները թղթակացնել, վոր իմաց տա, թե ինքն այդ տեղ ե, հանկարծ ապակին ջարդվեց ու մեծ աղմուկով գետին թափվեց: Աղմուկից յերկուսն ել վախեցան:

Սեփուկ Աչիկը, թագնվեց խիտ տերևների արանքում: Մի քիչ հետո՝ Աղջա խանումը ապակու ջարդված տեղից գլուխը դուրս հանելով՝ կամաց ձայնով կանչեց Սեփուկ Աչիկին, Աչիկը մոտեցավ և հարցրեց:

— Աղջա խանում, քեզ այդտեղ դաստիարակչուհիդ ե բանտարկել

— Այո, դու վճռաբեղից գիտես:

— Քիչ առաջ ցանկապատից նայում էի, դու ծաղկանոցում գիրք էիր կարդում, ուղեցիր թիթեռնիկը բռնել, դաստիարակչուհիդ քեզ վրա բարկացավ ու հիմա յերեվի բանտարկել ե քեզ:

— Ճիշտ ես ասում, մորս ու դաստիարակչուհու՝ Մարիա Իվանովնայի բարկությունը վոր բռնում ե ինձ այստեղ են բանտարկում: Ախ, դու ինչքան բախտավոր աղջիկ յես: Ինձ նման բանտարկված չես ու ազատ քեզ համար ման յես գալիս:

— Դու յել միշտ բանտարկված չես, լինում ե ժամանակ, յերբ ինձ նման ազատ խաղ ես անում ու ման ես գալիս:

— Ձե, ինձ թույլ չեն տալիս վոչ վոքի հետ խաղա-

լու: Զբոսնելիս, Մարիա Իվանովնան միշտ ինձ հետ ե լինում: Յես նրա հետ չեմ սիրում ման գալ:

Սեփուկ Աչիկը պատասխանեց.

— Ի՞նչ անենք, քեզ թույլ չեն տալիս, վոր ինձ հետ ման գաս:

— Այդ գողինդ ի՞նչ ե.— հարցրեց Աղջա խանումը:



— Փիսիկս ե, այս առավոտ սրան այդուհի եմ գտել

— Ախ եզ ինչքան սիրուն փիսիկ ե.— բացականչեց Աղջա խանումը և խորը ախ քաշեց:

Ուղղում ես քեզ նվիրեմ:

—Շատ լավ կլինի, բեր այս անցքից ինձ տուր:

Իսկ ինչպես դամ այդտեղ, յեթե դռնով ներս դամ ինձ կնկատեն ու թող չեն տա. ասաց Սևուկ Աչիկը:

—Մի փորձիր գուցե կարողանաս անցնել ցանկապատից:

Աչիկը ծառից ցած իջավ ու սկսեց ցանկապատից անց կենալու համար ճամբա փնտրել: Փնտրելիս՝ նկատեց ցանկապատի տակից անցնող ջրի արևը. արևի անցքից Սևուկ Աչիկը մեծ դժվարությամբ անցավ տան ներսի բակը. ու մոտեցավ պատուհանին:

—Վերտեղից անցկացար,—հարցրեց Աղջա խանումը:

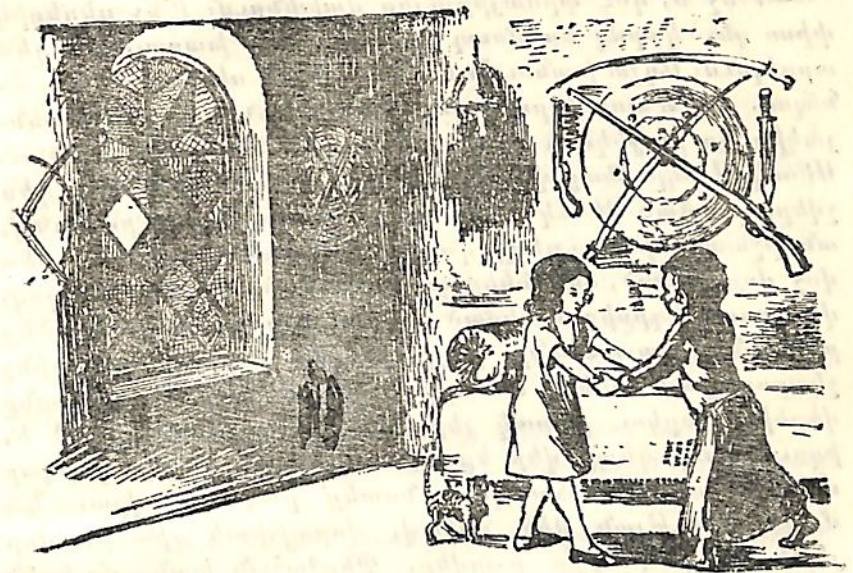
—Ջրի արևի անցքից,—պատասխանեց Սևուկ աչիկը, ան տես, ինչ գեղեցիկ փիսոյ յե: Աղջա խանումը վերցրեց փեսոյին ու սեղմեց կրծքին: Սենյակը շատ դուր յեկավ Սևուկ Աչիկին:

—Ինչ գեղեցիկ սենյակ ե, ինչքան լավ զարդեր կան: Աղջա խանումը պատասխանեց:

Իսկ յես այս սենյակը չեմ սիրում և վախենում եմ մենակ: Յեթե կարողանայի բաց անել պատուհանը, դու ել կգայիր ու զուրույց կանեյինք, պետք ե պատուհանը վեր բարձրացնել, իսկ իմ ուժը չի հասնում, ապա մի տեսնեմ, Մարիա Իվանովնան դուռը փակել ե, թե վոչ.— Աղջա խանումը դուռը ձգեց, դուռը հանկարծ բացվեց:

—Ս, ինչ լավ յեղավ շուտ արա յեկ,—ձայն տվեց Աղջա խանումը:

Սևուկ Աչիկը իր չորս կողմը մի լավ նայեց ու արագ ներս մտավ: Յերկուսն ել ուրախացած՝ իրար գրկեցին: Հետո սկսեցին քաղցր զրույց անել: Յերկու ժամից ավել եր, վոր Մարիա Իվանովնան Աղջա խանումին փակել եր սենյակում: Նա այդ մասին մոռացել եր (հավանական ե ընթերցանությունը շատ հետաքրքիր եր): Աղջա խանումը շատ գոհ եր, վոր իրեն մոռացել են: Սևուկ Աչիկին գաղտնի ճանապարհ դնելու համար Աղջա խանումը շուտ շուտ մոտենում եր դռանը և ուղում եր իմանալ, թե



արդյոք դաստիրակչուհին չի՞ գալիս: Մի անգամ ել մոտենալիս տեսավ, վոր մայրը դռան կողքին կազնած ե: Այդ հանկարծակի հանդիպումից Աղջա խանումի սիրտը դող ընկավ, գեմքի գույնը թռավ: Այնպես եր իրեն կորցրել, վոր չկարողացավ մոր հարցերին պատասխանել: Փերճահան խանումը տեսնելով, վոր «պապի սենյակ»-ի դուռը բացե, մտածեց, վոր Հյուսեյին Կուլի աղան ներսն ե լինելու, ցանկացավ ինքն ել ներս մտնել, բայց Աղջա խանումը դողալով կարեց մոր առաջը և ասաց:

—Մայրիկ, մի գար այստեղ, մի գար,—ու սկսեց լալ: Փերճահան խանումը ավշեց, չգիտեր թե բանը ինչունն ե, բայց յերը տեսավ, վոր Մարիա Իվանովնան գալիս ե գեպի սենյակը, նոր դլխի ընկավ, վոր նա աղջկանը խրատելու համար բանտարկել ե: Յերկուսն ել Աղջա խանումի հետ ներս մտան: Սևուկ Աչիկը թագնվել եր բազմոցի տակ:

Փերճահան խանումը փիսոյին սենյակում տեսնելով՝ դարձավ գեպի աղջիկը:



— Ի՞նչ ե, դու փխսայից եյիր վախենում: Ի՞նչ գեղեցիկ փխսոյե, կարող ես մոտդ պահել, հետը խաղալ. յես չեմ արգելում: Աղջա խանումը Սևուկ Աչիկին սենյակում չգրտնելով. սիրտ առավ, բայց շուտով աղջկանը վերցրին, սենյակից դուրս յեկան, դուռը կողպեցի: և գնացին ճաշելու: Սևուկ Աչիկը մնաց փակված սենյակում: Խանութները դեռ չվերադարձած Սևուկ Աչիկը բազմոցի տակից դուրս թռավ, անմիջապես վազեց դեպի դուռը, վորպեսզի բաց անի և դեռ վոչ վոք չեկած, սենյակից դուրս փախչի, բայց տեսնելով, վոր դուռը դրսից փակված ե շատ տխրեց: Հետո մտածեց բաց անել պատուհանը, բայց վորքան չարչարվեց վոչինչ չկարողացավ անել: Նա գլխի չնկավ, վոր պատուհանը վերեից յերկու բարակ յերկաթյա ձողով ամրացված ե, իզուր տեղը դեպի վեր եր հրում: Սևուկ Աչիկը յերկար մտածեց ու հուսահատված նստեց բազմոցի վրա: Նա մտատանջության մեջ ընկավ, վորովհետեւ գիտեր, վոր յեթե այդ գաղտնիքը բացվեր, Փերջահան խանումը իրեն ել այդտեղից կվռնդեր, Աղջա խանումին ել մեծ պատիժ կտար:

Նա, յերկար մտածելուց հետո, նորից մոտեցավ պատուհանին: Այս անգամ ուշադրությամբ նայելով նկատեց պատուհանի յերկաթյա ձողերը: Անմիջապես ձողերը հանեց և սկսեց բաձրացնել փեղկը: Փեղկը թեւ ծանր եր, բայց Սևուկ Աչիկի բազուկներումն ել ուժ կար:

Նա բարձրացրեց փեղկը, ապա հենափայտը դեմ տըվեց փեղկին ու դուրս յեկավ բաց պատուհանից:

Սևուկ Աչիկը սենյակի դուռը, բանալով կրկին ներս մտավ սենյակ, փակեց պատուհանը, այս անգամ դռնից դուրս յեկավ, նորից կողպեց սենյակի դուռը ու արխի անցքով մտավ այդին և գնաց իրենց խոճիթը:

Աղջա խանումը չնայած նստած եր հացի սեղանին, բայց բոլորովին ախորժակ չուներ: Նա շարունակ մտածում եր Սևուկ Աչիկի մասին, թե նա փակված սենյակում ինչ յեղավ: Նույնիսկ դիտմամբ ապուրը թափեց, վորպեսզի դրա համար իրեն նորից բանտարկեն «պապի սենյակ»-ում, բայց նրա այդ խարդախությունը անց չը-

կացավ և նա իր նպատակին չհասավ: Փերջահան խանումը, յերբ տեսավ, վոր աղջիկը գունաթափ ե յեղել սարփելով ասաց.

— Մի վախենար աղջիկս, վոչինչ, մնաս չունի, դու խո ապուրը դիտմամբ չթափեցիր սփռոցի վրա, ինքը թափվեց: Զլի՛նի թե ջերմ ունես աղջիկս, — այս ասելով Փերջահան խանումը ձեռքը դրեց աղջկա ճակատին:

— Իսկապես վոր ջերմ ունես: Մի քիչ ապուր կեր, հետո գնա պառկիր, այսոր վոչ մի տեղ չես գնալու:

Աղջա խանումը ել ավելի անհանգստացավ:

— Ձե, մայրիկ, յես հիվանդ չեմ, ինձ ննջարան մի ուղարկիր:

Հուսեյին Կուլի աղան կնոջը դառնալով ասաց.

— Հիմա յել բոլորովին առողջ յերեխային հիվանդացնելու յես:

— Խնդրում եմ իմ դաստիարակչական գործին չխառնելու:

— Ինչո՞ւ, յես ծնող չեմ:

— Ծնող ես բայց անհասկացող ես: Անհասկացող հորից աղջիկը ինչ կըթություն կարող ե ստանալ:

Հյուսեյին Կուլի աղան անմիջապես վոտքի կանգնեց, բարկացած բռունցքը այնպես խփեց սեղանին, վոր կերակուրի պնակները իրար անցան:

— Լռի՛ր... յես քեզ շատ շուտով ցույց կտամ, վոր այս տան տերը յես եմ. ասաց Հյուսեյին Կուլի աղան և առաջը դրված պնակը խփեց գետնին, վերջը բարկացած սեղանատնից դուրս գնաց:

— Գնա հարբած սալգատ. — գոռաց նրա յետևից Փերջահան խանումը:

Այդ դեպքից խեղճ Աղջա խանումը դողում եր ու լալիս:

— Տար այս աղջկան իրա սենյակը, շորերը հանիր, թող քնի, — դարձավ Փերջահան խանումը դաստիարակչուհուն, — ապա հագուստներ գնելու համար շուկա յենք գնալու: Դաստիարակչուհին վերցրեց փոքրիկ խանումին ու դուրս գնաց, Փերջահան խանումն ել քաշվեց իր սենյակը:

Մի քիչ հետո Փերճահան խանումը դաստիարակչուհու հետ կառք նստած ճանապարհ ընկավ։

Մոր գնալուց հետո՝ Աղջա խանումը, սկսեց պատուհանից դիտել փողոցը. պատուհանից յերևում եր յերկաթուղու կայարանը։

Կայարանը կառուցված եր Հյուսեյին Կուլի աղայի կալվածքում։ Աղջա խանումը յերբեմն դաստիարակչուհու հետ այն կողմերը զբոսանքի յեր գնում։

Հանկարծ շոգեկառքը սուլեց։

— Հա մայրս գնաց, գնամ Սևուկ աչիկին աղատեմ բանտից, մտածեց Աղջա խանումը, անմիջապես դուրս յեկավ սենյակից և ուղղվեց դեպի «պապի սենյակը»-ը։ «պապի սենյակ»-ին հասնելուն պես, նկատեց վոր դուռը կողպված չէ։ Դուռը կամաց բացեց ու ներս մտավ հայրը բազմոցի վրա պառկած գլանակ եր ծխում. ել վոչ վոք չկար սենյակում։ Այս հանդիպումը Աղջա խանումին, թե ուրախացրեց և թե զարմացրեց։ Այդ միջոցին հայրը նրան նկատեց, կանչեց մօտը և ասաց.

— Աղջիկս, բանդից փախել ես հա, շատ ել լավ ես արել, են հիմար մորդ ասածներին ենքան ել ուշադրութիւն մի դարձրու։ Յեկ, աղջիկս հորդ հետ մի քիչ զբոսաց արա. — Աղջա խանումը ոգտվելով հոր բարեսիրտ փերաբերմունքից, ուրախ ուրախ նետվեց նրա գիրկը։ Ապա անմիջապես գլուխը կախեց ու նայեց բազմոցի տակը, բայց Աչիկին այնտեղ չգտնելով՝ զարմացած մնաց։ Հյուսեյին Կուլի աղան հարցրեց.

— Աղջիկս ի՞նչու յես այդպես զարմացած նայում, խոսիր տեսնեմ ի՞նչ կա, ի՞նչ չկա։

Աղջա խանումը հարցրեց.

— Հայրիկ, դու վաճակեց ե այստեղ ես։

— Ճաշից հետո, անմիջապես յեկա, աղջիկս։

— Յերբ դու յեկար, դուռը բաց եր։

— Վոչ, յես ինքս բաց արի։

— Ո՞վ կար այս տեղ։

— Սենյակում դա յեր այս, չալտիկ փխոն, — ասելով Հյուսեյին Կուլի աղան ցույց տվեց աջ կողմում պառ-

կած փխոյին ու հարցրեց։ — փխոյի մասին ե՞յիր հարցնում։ Աղջա խանումը փխոյին գիրկն առավ։

— Ձե, հայրիկ փխիկի մասին չե՞յիր հարցնում։

— Հապա ում մասին ե՞յիր հարցնում. — Աղջա խանումը մտածմունքի մեջ ընկավ։

— Ի՞նչի մասին ես մտածում։ Յերեսխան իր ծնողից վոչինչ չպետք ե թագցնի, ասա տեսնեմ։

Աղջա խանումը լավ գիտեր, վոր հայրը, հակառակ մորը կամքին իրեն թույլ եր տալիս Սևուկ Աչիկի հետ խաղալու, դրա համար ել, նա ցանկացավ գաղտնիքը բաց անել։ Հոր վզովն ընկնելով ասաց.

— Հայրիկ, յեթե ասեմ, մորս չես հայտնի։

— Ասա աղջիկս, չեմ հայտնի։

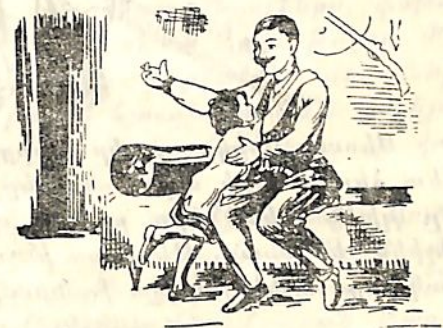
Աղջա խանումը պատմեց ամբողջ գեպը։ Ու հարցրեց հորը.

— Հայրիկ, Սեվուկ Աչիկը այստեղից ի՞նչպես ե փախել։

— Աղջիկս, հիմա գնալու յենք այդի, յես Փերի քիշու հետ գործ ունեմ, դու յել ինձ հետ կգաս, Սևուկ Աչիկի հետ կխառնեմ, դու յել ինձ հետ ինչպես ե փախել այստեղից։ — դա և՛ կիմանաս, թե նա ինչպես ե փախել այստեղից։ Այս ասելով Հյուսեյին Կուլի աղան բազմոցի վերկացավ։ Աղջա խանումը ուրախութիւնից չգիտեր ինչ աներ։

Հայր ու աղջիկ իջան այդի և ուղեվորվեցին Փերի քիշու խրճիթը։ Փերի քիշին խրճիթի դռանը նստած զրույց եր անում։ Սևուկ Աչիկն ել ամաններն ել լվանում։ Աչիկը տեսնելով Հյուսեյին Կուլի աղային՝ սարսափեց. նա խրճիթից ներքնակներ բերեց ու փրեց կանաչ խոտերի վրա։ Հյուսեյին Կուլի աղան նստեց, ու դռնալով աղջիկներին ասաց.

— Դուք գնացե՛ք այդում խաղացե՛ք։





Սևուկ Աչիկը դափը վերցրեց ու Աղջա խանումի հետ ձեռք-ձեռքի տված վագեցին այգի։ Աղջա խանումը գլխին յեկածները բոլորը պատմեց Սևուկ Աչիկին։ Աչիկն ել ասաց, թե ինքը ինչպես փախավ «պապի սենյակ»-ից։ Աչիկը, Աղջա խանումին յերգել, պարել ու դափ



ածել սովորեցրեց։ Ապա յերկուսն ել նստեցին կանաչ խոտերի վրա և սկսեցին զրույց անել։ Աղջա խանումը գոհ եր այդ որվա հանդիպումից հետո պայմանավորվեցին շուտ-շուտ հանդիպել «պապի» սենյակում։ Բայց յերբ հիշեց, վոր մի քանի ժամից հետո մայրը վերադառնալու յե, սկսեց տխրել։

Քիչ հետո Հյուսեյին Կուլի աղան և Փերի քիշին յեկան վերցրին յեր-

կուսին ել ու գնացին փեթակները դիտելու։ Թե Աղջա խանումը և թե Աչիկը մեծ հետաքրքրությամբ դիտում էին մեղունների աշխատանքը։

— Զգուշ յեղեք աղջիկներս, այս փեթակի մեղունները չափազանց խայթող են.— ասաց Փերի քիշին։ Ապա մոտեցան մի ուրիշ փեթակի, մեղունները այստեղ մըջյունի նման հավաքված փեթակի բերանում՝ տղվզում էին։

— Շատ լավ յեղավ, վոր մենք յեկանք այստեղ ասաց Փերի քիշին ես բոպեյիս այս փեթակը ձագ ե տալու... ու դառնալով Սևուկ Աչիկին ասաց,

— Աղջիկս, վագիր, խրճիթ և այնտեղից են սպիտակ պարկը, վորը քեզ ցույց եմ տվել, այստեղ բեր։

Աչիկը վագելով գնաց. քիչ հետո մեղունները, փեթակից խումբ-խումբ դուրս յեկան ու սկսեցին թռչել։ Փերի քիշին գնաց նրանց հետևից։ Վերջապես մեղունները նստեցին մի կերասենու բարձր ճյուղի վրա։ Մի վարկյան չանցած մեղունները իրար վրա հավաքված՝ խաղողի վողկույզի նման ծառից կախվեցին։

Այդ մոմենտին Սևուկ Աչիկը պարկը բերեց։ Բոլորը հավաքվեցին ծառի տակ ու պատրաստ կանգնեցին։— Աղջա խանում,— ասաց Փերի քիշին յուրաքանչյուր փեթակում միայն մի հատ եգ մեղու յե լինում, դրան թագուհի յեն ասում։ Մի փեթակում յերկու թագուհի միասին չեն կարող ապրել, նրանց մեջ կռիվ ե առաջանում։ Նոր ծնված թագուհին ստիպված ե լինում փեթակից դուրս թռչել և իր համար նոր փեթակ ճարել։ Այդ ժամանակ նրա յետևից գնում են նոր ծնված մեղունները։ Մի տես, նոր թագուհու զինվորները ինչպես են շրջապատել նրան։ Հիմա մենք այդ նոր թագուհուն պետք ե բռնենք ու զցենք նոր փեթակի մեջ։ Դրանից հետո յերիտասարդ մեղունները հավաքվելու յեն նրա շուրջը։

Փերի քիշին այս զրույցը վերջացնելուց հետո՝ դարձավ դեպի Սևուկ Աչիկն ու ասաց.

— Աղջիկս, բարձրացիր ծառը, այդ ուրուվող մեղուները ածիր տոպրակի մեջ ու բերանը կապիր։ Սևուկ Աչիկը կատվի նման մազլեց ծառը։

— Պապի մեղուները Սևուկ Աշիկին չէն խայթի: Հարցրեց Աղջա խանումը:

— Վոչ խանում, յեթե մեղուներին չնեղացնես նրանից չվախենաս չեն խայթի:

Ծառի ճյուղը, վորի վրա մեղուները կծիկ եյին կազմել, Աշիկը առավ տոպրակի մեջ, ապա ճյուղը մի լավ թափ տվեց, վորպեսզի մեղուները թափվեն տոպրակի մեջ: Վերջապես կոտրեց ճյուղը, թողեց տոպրակում և ցած իջավ ծառից: Փերի քիչին տոպրակը նրա ձեռքից առավ, մեղուները ածեց մի դատարկ փեթակի մեջ և դառնալով Աղջա խանումին ասաց:

— Աղջա խանում, տես, այս փեթակը, քեզ համար եմ պահելու, քու անունով եմ կոչելու, այս փեթակը միշտ լինելու յե քո տրամադրության տակ, յերբ սիրտդ մեղր ուղի կգաս մեղր կկտրեմ կուտես:

Աղջա խանումը շատ ուրախացավ:

— Դա յեւ քո փեթակը աղջիկս, — ասաց հայրը, դեհ, արի գնանք, մորդ վերադառնալու ժամանակն է:

Հյուսեյին Կուլի աղան մնաք բարով ասաց, բռնեց աղջկա ձեռքից ու գնաց տուն:

* * *

Իրիկնադեմ եր: Փերջահան խանումը Մարիա Իվանովնայի հետ վերադարձավ քաղաքից: Մայրը, յերբ տեսավ, վոր աղջիկը շատ ուրախ է, այտերն եւ խնձորի նման կարմրած են ասաց:

— Տեսնում ես աղջիկս, ինձ լսեցիր, տնից դուրս չե կար, առողջացար, այտերդ կարմրել են: Տես, քեզ համար ինչքան գեղեցիկ բաներ եմ բերել:

Աղջա խանումը, մոր բերած խաղալիքները, քաղցրեղենը տեսնելով սվելի ուրախացավ: Յեւ նրա մեջ մի այն մի ցանկություն առաջացավ նորից հանդիպել — Սևուկ Աշիկին, (իսկ դա հնարավոր եր «պապի սենյակում»), ցույց տալ մոր գնած նվերները և նրան եւ բաժին հանել:

Աղջա խանումը բարի ու հնազանդ աղջիկ եր:

Բայց Սևուկ Աշիկի հետ տեսնվելու ցանկությունը Աղջա խանումի մեջ այնքան ուժեղ եր, վոր չեր լսում դատարակչուհու հրամանները և շուտ-շուտ գնում եր «պապի սենյակ»-ը:

Աղջա խանումի առողջությունը որից որ լավանում եր, մայրը ճիշտ է շատ ուրախանում եր, բայց վոր դատարակչուհու հրամաններին չեր յենթարկվում և պատվիրած աշխատանքները չեր կատարում այդ պատճառով շատ եր վշտանում: Փերջահան խանումը այդ մասին զանգամովում եր ամուսնուն, Հյուսեյին Կուլի աղան եւ ծաղրանքով պատասխանում եր:

— Յերկու ահագին կանայքդ մի փոքրիկ աղջիկ չեք կարողանում դատարակել: Յես քեզ խորհուրդ եմ տալիս նրան շուտ-շուտ «պապի սենյակ»-ում բանտարկել:

Այդպիսի դեպքերում Հյուսեյին Կուլի աղան բարկանում եր աղջկա վրա: Նրան բանտարկում եր ու իմաց եր տալիս Սևուկ Աշիկին:

Փերի քիչին, բոլորովին համաձայն չեր, վոր Սևուկ Աշիկը Աղջա խանումի հետ ընկերություն աներ, նրա հետ դադանի հանդիպել: Ծերուկը շատ լավ գիտեր, վոր Հյուսեյին Կուլի աղան միայն կատաղած բեկերին է մարդու տեղ գնում, իսկ յեթե Սևուկ Աշիկին եւ թույլ եր տալիս «պապի սենյակ»-ը մտնել միայն նրա համար, վոր կնոջը բարկացնի: Մյուս կողմից եւ Փերի քիչին մտածում եր, թե, յեթե դադանիքը բացվի Փերջահան խանումը Սևուկ Աշիկին պալատից դուրս կվազի: Փերի քիչու շուտ բարկանալու պատճառներից մեկն եւ այն եր, վոր Հյուսեյին Կուլի աղան բոշայի գեղեցիկ հագուստներ եր պատվիրել Սևուկ Աշիկի համար, հագցնել եր տալիս Աշիկին և խնջույքների ժամանակ հյուրերի առաջ պարել եր տալիս:

Այսպես, մի անգամ Հյուսեյին Կուլի աղան խնջույք եր կազմակերպել: Նա Սևուկ Աշիկի յետևից մարդ ուղարկեց, վոր դափը վերցնի դա և հյուրերի առջև պարի: Սևուկ Աշիկը մրսել եր ու հիվանդ պառկել: Փերի քիչին

չուզեց, վոր գնաւ Նրա այդ ընդդիմութեան վրա հարբած աղան շատ բարկացավ և յերկրորդ անգամ, մարդ ուղարկեց վոր աղջկանը հանեն անկողնից ու բերեն: Փերի քիշին անգոր եր այլևս դիմադրել Սեուկ Աշիկը ստիպված վեր կացավ անկողնից, հագավ բոշայի զգեստները, դափը ձեռքն առավ ու ճանապարհ ընկավ:

Սեուկ Աշիկը բոլորովին պարելու տրամադրութեամբ չուներ, բայց, վորովհետև պարելը շատ եր սիրում, գոտեմարտելու պատրաստ ըմբիշի նման հրապարակ նետվեց: Սեուկ Աշիկը այնպիսի վարպետութեամբ եր պարում, վոր ներկա յեղողներից վոչ վոքի չեր տեսնում: Նա այն-



պիսի պատույաններ եր գործում, վոր ներկա յեղողները կարծում էին, թե իրենց առջև պատմողը մի «շար» ե: Հանկարծ Աշիկը կանգնեց մի վոտի վրա, դափը մի ձեռքով պահեց գլխիցը վեր, իսկ մյուս ձեռքը դրեց մեջքին: Նա, միշտ այդպես եր վերջացնում պարը: Հյուսիսային Կուլի աղան և հյուսիսային վոգելորված ծափահարեցին Սե-

վուկ Աշիկին, ապա բոլորն ել խնդրեցին, վոր նա նորից կրկնի իր պարը: Բայց Սեուկ Աշիկը մերժեց: Նույնիսկ նա ականջ չդրեց Հյուսիսային Կուլի աղայի խնդրին նորից պարելու: Հանկարծ Աղջա խանումը մեջտեղ յիկավ ու պատվիրեց յերաժիշտներին, վոր նույն յեղանակը նորից նվագեն: Բոլորը զարմացած նրան եյին նայում: Յերաժիշտները նվագեցին, Աղջա խանումը սկսեց նազանքով պարել: Աղջկա բոլոր շարժումները յերեւում եր, վոր նա Սեուկ Աշիկի աշակերտն ե: Նա մի քանի պտույտներ գործելուց հետո Աշիկին հրավիրեց, պարի Աշիկը անմիջապես մեջտեղ նետվեց ու սկսեցին միասին պարել:

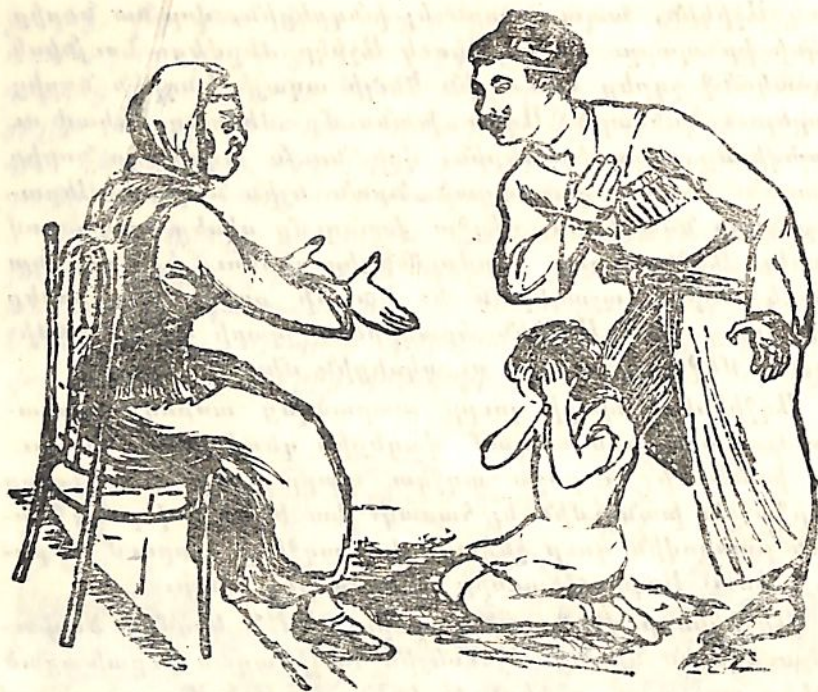
Աղջիկների պարի լուրը տարածվեց ամբողջ պալատում: Ծառաներն անգամ վագեցին դեպի սենյակի դուռը խանումի ու բոշա աղջկա պարը տեսնելու: Լուրը Փերջահան խանումին ել հասավ: Նա ել յեկավ բայց ներան բոլորովին դուր չեկավ, վոր աղջիկը պարում ե բոշայի հետ: Բարեկութունից չգիտեր ինչ անել:

Աղջիկները վերջացրին պարը: Ամեն կողմից ծափահարում եյին նրանց: Հյուսիսային Կուլի աղան ուրախացած գրկեց աղջկանը, բեկերն ել իրենց հերթին փաղաքշանքով շոյեցին Աղջա խանումի գլուխը:

Քիչ հետո Փերջահան խանումը ծառային ուղարկեց և Աղջա խանումին իր մոտ կանչեց: Հյուսիսային Կուլի աղան անմիջապես գլխի ընկավ, վոր կինը Աղջա խանումին պատժելու համար ե իր մոտ կանչել: Յեվ իսկապես, քիչ անց հարևան սենյակից լսվեց Փերջահան խանումի գոռգոռոցը: Հյուսիսային Կուլի աղան չհամբերեց, իր բացակայութեան համար հյուսիսային ներողութուն խնդրեց ու գնաց կնոջ մոտ: Այնտեղ տեսավ, վոր Աղջա խանումը լաց ե լինում, իսկ Փերջահան խանումը գոռգոռալով հարցնում ե.

— Ասա տեսնեմ, այդ պարը քեզ ով ե սովորեցրել: Հյուսիսային Կուլի աղան առջ զալով ասաց.

— Համեցեք, աղջկանդ փոխարեն յես եմ պատասխանում, դրան պար գալը Սեուկ Աշիկն ե սովորեցրել: Հը՛, ասա տեսնեմ, ի՞նչ ե ասելիքդ:



— Սևուկ Աշիկը, նա դրան վճռեց և տեսել վոր պարել սովորեցնի, չէ վոր յես իրար հետ տեսակցելը արգելել էյի:

— Դու արգելել էյիր, բայց յես չեյի արգելել, վերջապես այս տանտերը յե՞ս եմ, թե դու: Այսուհետև վորք իրավունք չունի իմ հրամաններից դուրս դալու:

Փերջահան խանումը առաջին տնդամն եր իր ամուսնուն այգպես բարկացած տեսնում:

— Դե, վոր այգպես ե, ել յես ի՞նչու յեմ նստում այս տանը:

— Դու գիտես, ուզում ես մնա, չես ուզում գնա. միայն լավ իմացիր, վոր այսուհետև ինչպես ցանկանամ այնպես ել պետք ե վարվիմ:

Հարևան սենյակից բեկերը լսում էյին ամուսնիների ձայնը: Ռահիմ և Սելիմ բեկերը, վորպես Հյուսեյին Կուլի

աղայի մոտիկ բարեկամները յեկան հանգստացնելու Հյուսեյին Կուլի աղային. նրան սարան մյուս սենյակը: Հյուսեյինը այդ դեպքից վշտացած սկսեցին մեկ մեկ ցրվել, մնացին միայն Ռահիմ բեկն ու Սելիմ բեկը, վորպեսզի Աղջա խանումի ծնողներին իրար հետ հաշտեցնեն: Հյուսեյին Կուլի աղան, արդեն հանգստացած կնոջից հարցնում եր:

— Ի՞նչու չես համաձայնվում, վոր Աղջա խանումը պարի, աստ տեսնեմ պարելու մեջ ի՞նչ փաս կա:

Սելիմ բեկն ասաց.

— Փերջահան խանում, յեթե իմ աղջիկը Աղջա խանումի նման պարել կարողանար յես նրան զլխուս վրա կնստացնեյի: Բայց ինչ անեմ, վոր նա իր հոր նման անշնորք ե, վորքը փոխելն ել չի իմանում:

Ռահիմ բեկն ել ավելացրեց.

— Յերեսան պետք ե Աղջա խանումի նման լինի: Յերեսաները ստեղծված են խաղալու, խնդալու և պարելու համար, ապա իմ աղջկա նման... Փերջահան խանումը նրա խոսքը կարելով վրա բերեց.

— Յես չեմ ասում, թե աղջիկս պարել թող չիմանա. ասում եմ, վոր Մեհդի աղայի թոռան Աղջա խանումին վայել չե վոր մի բոշայի աղջկա հետ ընկերանա, նրա հետ նստի վերկենա: Յեվ յես՝ Աղջա խանումին այստեղ թողնել չեմ կարող: Յես առաջվա նման քաղաք եմ տեղափոխվելու և աղջկանս ել պանսիոն եմ տալու: Հյուսեյին Կուլի աղան թող այստեղ մնա, վորովհետև նա քաղաքում տարելը չի սիրում:

Հյուսեյին Կուլի աղան այդ պայմանի հետ համաձայնվեց:

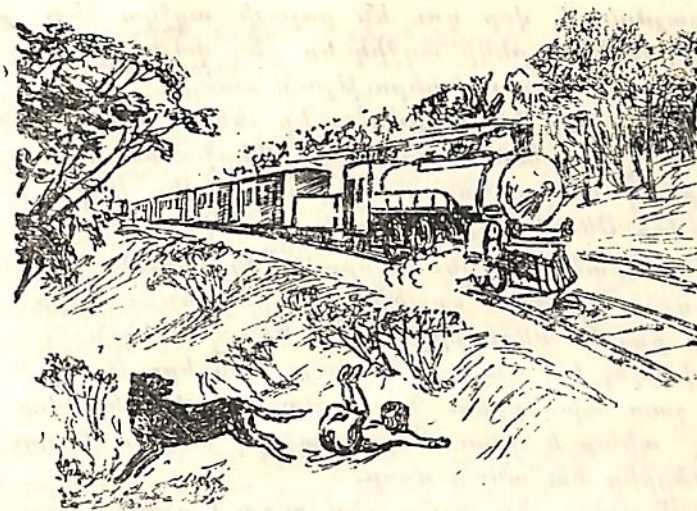
* * *

Հաջորդ օրը, Աղջա խանումը մօր հետ տեղափոխվեց քաղաք: Խեղճ աղջիկը իր սիրած բարեկամուհու, Սևուկ Աշիկի հետ չիկարողացավ տեսնվել: Քաղաք տեղափոխվելը Աղջա խանումի վրա շատ վատ ազդեց: Սևուկ Աշիկին ուրախացնող միայն մի բան կար, դա յեկ այն եր, վոր խնջուքից հետո Հյուսեյին Կուլի աղան շատ բիշ եր վի-

նում տանը, և այդպիսով, նրան պարելու չեր կանչում: Բացի այդ Սևուկ Աչիկը ինքն ել պարելու ցանկություն չեր զգում: Նա, իր ժամանակի մեծ մասը անց եր կաց-նում այգում: Նրա ընկերը սև գամփռն եր: Այդ շունը Սևուկ Աչիկի հետ այնքան եր բարեկամացել, վոր նրա մոտից չեր հեռանում: Սևուկ Աչիկն ել նրան այնպես եր վարժեցրել, վոր ինչ վոր ցանկանում եր, շունը անմիջապես կատարում եր: Փերի քիշին նրանց միշտ միասին տեսնելիս ծիծաղելով ասում եր:

—Յերկու սեվերդ իրար լավ եք գտել:

Ծերունու այդպիսի կատակներից հետո Սևուկ Աչիկը գամփռոնին ել ավելի յեր սիրում: Մի որ Սևուկ Աչիկը գամբյուղը վերցրել ու գնացել եր անտառ մոշ հավաքելու: Անտառը գտնվում եր Հյուսիսային Կուլի աղայի կալվածքում: Աչիկը անտառի գազաններից չեր վախենում, վորովհետև լավ գիտեր, վոր մի բան պատահած դեպքում գամփռը նրան կազատի: Անտառում, գամբյուղը մոշով լցնելուց հետո ճանապարհվեց տուն: Անտառի միջով յեր կաթ գիծ եր անցնում: Գծից անցնելիս Աչիկի վտաքը սայթաքեց ու գամբյուղից մոշը գետին թափվեց: Յերը նա մոշը հավաքելով եր դբադված, հեռվից լսվեց շոգեկառքի սուրուցը: Աչիկը չնկատեց գնացքի մոտենալը: Գամփռը մոտեցավ յերկաթգծին, և տեսնելով, վոր գնացքը արագությամբ գալիս ե, կայծակի նման առաջ նետվեց և Սեվուկ Աչիկին այնպես կծեց, վոր, Թե նա և թե՛ ինքը յեր կուսով միասին գոլորվեցին ձորը: Սևուկ Աչիկի ձախ վտաք փշերը չանկոտտել ու արյունեղ ելին: Նա վտաք ցավից սկսեց գամփռի վրա գոռալ: Բայց յերը գլուխը բարձրացրեց ու տեսավ, վոր գնացքը անցնում ե հենց այն տեղից ուր քիչ առաջ ինքն եր յեղել, հասկացավ վոր խելոք շունը իրեն մահից ազատել ե: Աչիկի բարկությունը անմիջապես իջավ, նա սկսեց շոյել և համբուրել գամփռի գլուխը, ապա գնաց դեպի յերկաթգիծը, տեսնելու համար, թե ինչ պատահեց իր գամբյուղի հետ: Գնացքը փշուել եր գամբյուղը: Աչիկը այնքան ուրախ եր մահից ազատ-



վելուց, վոր գամբյուղի փշուելու մասին բոլորին ել հոգ չարեց:

Աչիկի մահից ազատվելու լուրը մինչև քաղաք եր հասել: Աղջա խանումը իր բարեկամուհու, Սևուկ Աչիկի ազատվելու լուրը լսելով՝ շատ ուրախացավ և հորը գրած նամակի մեջ քսան կոպեկի մեծությամբ վոսկեգոծ մի թուղթ դրեց և ուղարկեց, վոր իր կողմից վորպես նվեր գամփռի վզիցը կախեն:

* * *

Ամառվա վերջին որերն ելին: Մի քանի որից հետո Աղջա խանումը պանսիոն եր մտնելու: Նա մորից խնդրեց, վոր այդ մի բանի որերը ուրախ անցկացնելու համար, թույլ տա իրեն, վոր գյուղ գնա: Փերջահան խանումը համաձայնվեց:

—Լավ, աղջիկս—ասաց նա—, յես ել եմ ուղում քեզ հետ գյուղ գնալ, վոր այնտեղ մի քիչ հանգստանամ, այստեղ այնքան գնացող-յեկող կա, վոր զանրես գնում ե, վոչ մի բոպե հանգիստ չունեմ: Աղջիկս, իմացած յեղի, վոր քեզ մի քանի որ գյուղ եմ տանում միայն

մի պայմանով, վոր դու ես բոշայի աղջկա հետ չպետք ե խաղաս: Դու բեկի աղջիկ ես քեզ վայել չի նրա նման ճորտի աղջկա հետ ընկերություն անելը:

Անցյալ որը հայրդ քաղաք եր յեկել: Նա իր արածին փոշմանել եր: Ասում եր թե — Փերջահան խանում յես քեզ բարկացնելու համար եմ թույլ տվել Աղջա խանումին, վոր Սևուկ Աչիկի հետ խաղ անի:

Դու գիտես վոր յես բոլորովին ել համաձայն չեմ, վոր իմ աղջիկ մի բոշա «բածի» ընկեր դառնա: Յերբ այդու բերքը քաղվի Փերի քիշին ել, Սևուկ Աչիկին ել այնտեղից վաճեմ եմ տալու: Մոր այս խոսքերը Աղջա խանումին շատ տխրեցրին: Նա այլևս ուրախ չեր վոր ինքը գլուղ պետք ե գնա: Յերբ հաջորդ առտու մայրը նրան զարթեցրեց նա ասաց մորը.

— Մայրիկ, յես այլևս չեմ ուզում գլուղ գնալ:

— Ի՞նչու համար: Յերեկ դու չե՞յիր, վոր խնդրում եյիր: Վերկաց, մի ծուլանա: Աղջա խանումը առանց ցանկության վերկացավ ու հագնվեց: Փերջահան խանումը հեռագրով իմաց տվեց Հյուսեյին Կուլի աղային իրենց մեկնելու մասին:

Յերբ գնացքը, գլուղի կայարանի առջև կանգ առավ Աղջա խանումը վազոնից իջնելու ժամանակ տեսավ, վոր Սևուկ Աչիկը մի անկյունում սպասում ե: Փերջահան խանումը ծառաների հետ իրերը կառքում տեղավորելով եր զբաղված. Աղջա խանումը ոգտվելով հանգամանքից ծածուկ մոտեցավ Սևուկ Աչիկին:

— Շուտ արն, գնա, Փերջահան խանումը քեզ ինձ հետ չտեսնի, յեթե փոչ ինձ վրա շատ կբարկանա. — ասելով Սևուկ Աչիկը Աղջա խանումին ճանապարհ դրեց:

— Ճիշտ ես ասում, հետո ելի կտեսնվեք, — ասաց Աղջա խանումը ու վազեց մոր մոտ: Նրանք կառք նստեցին ու գնացին տուն:

Յերբ հասան բեկական պալատը, տեսան, վոր ծառաները բոլորն ել շարքով կազնաժ՝ բարև են բռնել Փերջահան խանումին, նրանք չար խանումի ահից դողում եյին: Փերի քիշին ել եր այդտեղ: Փերջահան խանումը Սևուկ

Աչիկին ծառաների շարքում չիտեսնելով, աղջկա սիրտը կտորելու համար ասաց:

— Աղջիկս տեսնում ես, դա ել քո Սևուկ Աչիկը: Տես, նա քեզ ինչքան շուտ ե մոռացել:

Աղջա խանումը համբերեց մոր կծու հեգնանքին ու իրենց դադոնիքը չբացեց: Հաջորդ որը Մարիա Իվանովնան ել յեկավ: Աղջա խանումի յստեղ գալու նպատակը Սևուկ Աչիկի հետ տեսակցել և նրա հետ զվարճանալն եր: Բայց, վորովհետև դա չեր հաջողվում, դրա համար նա շատ եր տխուրում:

* * *

Սևուկ Աչիկն ել եր տխուր: Նա բոլորովին չեր ցանկանում խրճիթից դուրս գալ: Արևը բավականին բարձրացել եր. Աչիկը թեև արթնացել, բայց անկողնից դեռ չեր վեր կացել:

— Աղջիկս եզ ի՞նչքան շատ ես պառկում, դու բոլորովին այդպես չեյիր, խո հիվանդ չես— հարցրեց Փերի քիշին:

— Ձե պապի հիվանդ չեմ, բայց վեր կենալու բոլորովին տրամադրություն չունեմ: Փերի քիշին խրճիթի դուռը բաց անելով ասաց.

— Աղջիկս, տես ինչ գեղեցիկ արև ե: Այսպիսի յեղանակին միայն ծուլերն են քնում: Սևուկ Աչիկը վեր կացավ ու սկսեց ծուլորեն հագնվել: Հետո ձեռքերն ու յերեսը լվաց և սկսեց թեյ խմել: Թեյից հետո դուրս գնաց: Ճիշտ, վոր արևը շատ փայլուն եր: Այգում ման գալիս՝ Աչիկը մըջյունի բուն նկատեց: Նրանց մեջ թեվափորներ ել կային: Նրանք բարձրանում եյին դեպի յերկինք և թռչում: Մեկ ես բնի, մեկ ես բնի առջև դրժվրժում եյին: Փերի քիշին մոտենալով Աչիկին ասաց.

— Աղջիկս, եզ ի՞նչի յես մտիկ տալիս:

— Մըջյուններին եմ նայում, պապի, դրանց մեջ թեվափորներ ել կան: Պապի, դրանք ինչի համար են:

— Աղջիկս դրանց թևերը մշտական չեն, այդ թևերը թափվելու յեն: Այսօր մըջյունների հարսանիքն ե: Զու-

զավորվելուց հետո, եգ մըջուռները թևերը կշորանան ու կթափվեն:

Սևուկ տշիկը, յերբ պապիկից խմացավ մըջուռները հարսանիքի մասին, ծափ տվեց և սկսեց քահ, քահ, ծիծաղել:

— Այգպես ե աղջիկս. այսոր մըջուռները հարսանիք են անում: Գնա, գափոգ վերցրու յեկ, ածիր, վոր նրանք ել քեզանից գոհ լինեն: Փերի պապիկի այդ խոսքերը Սևուկ Աշիկին շատ դուր յեկավ: Նա վազեց խրճիթ վերջրեց դափը ու անմիջապես վերադարձավ. սկսեց դափն ածել ու պար գար: Փերի քիշին տեսնելով նրա պարը շատ ուրախացավ:

Այդ ժամանակ Աղջա խանումը իր դաստիարակի հետ այգում նստած եր: Մարիա Իվանովնան զիրք եր կարդում, իսկ Աղջա խանումը տիկնիկի համար հագուստ եր կարում ու ծաղիկներով զարդարում: Հանկարծ աղջկա ախանջին հասավ Սևուկ Աշիկի դափի ձայնը: Յերբ Աղջա խանումը ցանկապատի մոտ կազնած լսում եր Սևուկ Աշիկի դափի ձանն ու յերգելը մի թուռավոր ոճ ցատկեց ու նրա մերկ թևից խայթեց:

Աղջա խանումը գոռալով իրեն զցեց դաստիարակի գիրկը: Նրա գոռոցից մայրն ու բոլոր ծառաները հավաքվեցին: Մարիա Իվանովնան Աղջա խանումի գոռոցից իրեն կորցրած տուն վազեց, ջուր բերելու: Աղջա խանումն ել լաց լինելով վազեց նրա յետևից:

— Աղջիկս, թող դափդ, մի ածիր, սպասիր տեսնենք, այս ինչ ձայներ են լսվում պալատի կողմից. — ասաց Փերի քիշին ու կանգնեցրեց Սևուկ Աշիկի յերգը:

— Պապի, այդ ձայնը Փերջահան խանումի ձայնն ե, — ասաց Սևուկ Աշիկը և կայծակի արագությամբ նետվեց դեպի պալատը: Յերբ հասավ բակը, տեսավ, վոր Աղջա խանումի թեպից արյունն ե հոսում ու Փերջահան խանումըն ել լաց ու կոծ անելով աղաչում ե ծառաներին:

— Աման, ձեզ մատաղ լինեմ, շուտ արեք, Աղջա խանումի թևից ոճի թուշը ծծելով գուրս թափեցեք: Այդ խնդիրը կատարել ներկա յեղոգներից վոչ վոք սիրտ չարեց:

Սևուկ Աշիկը Փերջահան խանումի խնդիրքը լսելուն պես՝ առաջ նետվեց, վերջրեց Աղջա խանումի թեպն ու սկսեց ծծել թուռավորված արյունը: Բոլորը սոսկումով նայուն եյին նրան: Փերջահան խանումը համբուրելով Աշիկի մազերը աղաչում եր:

— Սևուկ Աշիկ, խըղձա ինձ, աղջկանս մահից աղատիր: Աշիկը Բոլորովին ուշադրություն չեր դարձնում Փերջահան խանումի խոսքերին, նա մտածում եր միայն մի բանի մասին, ինչ գնովել լինի իր սիրելի ընկերուհուն մահից աղատել թեկուզ իր կյանքի գնով: Կարճ ժամանակում Սևուկ Աշիկը վերքը այնքան ծծեց, վոր ոճի կծած տեղից այլևս արյուն չեր հոսում: Աղջա խանումը վերքից չեր գանգատվում, միայն գանգատվում եր թևից կապված թևից:

— Մայրիկ, թելը բաց արա, թեպս կտրում ե:

— Չե աղջիկս, չի կարելի, յեթե թելը բաց անեմ այն ժամանակ թյունը կտարածվի մարմինդ ու քեզ կըսպանի, համբերիր հեռագրում եմ հորդ նա անմիջապես բաղաքից բժիշկ կբերի... Յեվ Փերջահան խանումը ծառաների միջոցով անմիջապես հեռագիր ուղարկեց աղջկա հորը: Աղջա խանումի թեպը կապելու, ժամանակ Փերի քիշին պալատ յեկավ: Ծերունին ղեպքի մասին արգեն լսել եր նա բարկացած նայեց Սևուկ Աշիկի յետին:

— Պապի, տեսար ինչ յեկավ մեր գլին, սկսեց գանգատվել Փերջահան խանումը:

— Այո տեսա, ես ել տեսա, վոր քո յերեխային մահից աղատելու համար, այդ անհայր, անմայր վորքին վտան-



գի մեջ գցեցիր, — վրա բերեց Փերի քիշին ու բարկացած նայեց խանութի վրա:

— Պապի, ի՞նչ ես ասում, Սևուկ Աչիկին վաճինչ ել չի պատահի:

— Լավ նայիր, խանութ աղջկա դեմքին:

— Պապի ներսս այրվում ե, ինձ մի քիչ ջուր տուր խմեմ աղաչում եր Աչիկը:

— Յեկ աղջիկս, յեկ տեսնեմ, քեզ ինչ դարման կարող եմ անել, ու յերկար ախ քաշեց: Փերի քիշին ծառաներին դռնալով ասաց:

— Շուտ գնացեք մածուն բերեք, վոր աղջկանը խը մացնեմ:

— Այս րոպեյիս պապի, ասելով ծառաները վազ' ցին: Բայց Փերի քիշին չհամբերեց նա ուզում եր Սևուկ Աչիկին խրճիթ տանել, Փիրջահան խանութը անմիջապես նրա առաջը կտրեց ու սկսեց աղաչել:

— Պապի! խնդրում եմ, Սևուկ Աչիկին մի տանի, թող այստեղ մնա, յես հեռագիր եմ տվել, Հյուսեյին Կուլի աղան քաղաքայից բժիշկ ե բերելու:

— Թո՛ղ, դու մինչև այժմ այս խեղճ աղջկանը չեյիր թողնում պալատ անգամ մտնելու, չեյիր ուզում, վոր նա բեգի աղջկա հետ խաղա: Վախենում եյիր, վոր նա բեգի աղջկա վրա վատ ազդեցություն կթողնի: Հիմա յել յես համաձան չեմ, վոր նա մնա այս բուռնութայն վորջում: Այս ասելով, Փերի քիշին բռնեց Սևուկ Աչիկի ձեռքից ու տարավ խրճիթը:

* * *

Փերի քիշին Սեփուկ աչիկին պարկեցրեց անկողնում: Շուտ շուտ թան եր տալիս Աչիկին: Աչիկի ատամները այրնոտված եին: Վերքը ծծելիս, թույնը թքի հետ միասին Աչիկի արյան մեջ եր մտել: Դրա համար ել Փերի պապին հույսը կտրել եր աղջկանից: Ուրիշի համար իրեն զո՛ւ տվող աղջկա կյանքը մարվելու վրա յեր...

— Պապի, յերբ յես մեռնեմ, ինձ թաղեցեք այգու կանաչ բլրի գագաթին: Յես այդ տեղը շատ եմ սիրում,

այնտեղից ամբողջ շրջապատը յերևում ե, այնտեղ բազմաթիվ ծաղիկներ կան:

— Մի վախենար աղջիկս, — ասում եր Փերի քիշին, քիչ հետո բժիշկ ե գալու, քեզ առողջացնելու յե: Դու ապրելու յես:

Հյուսեյին Կուլի աղան քաղաքից աղջկա համար բժշկ բերեց: Բժիշկը Աղլա խանութին տեսնելուց հետո ասաց.

— Ձեր աղջկանը վոչ մի վտանգ չի սպսռնում: Ոճի թույնը չի տարածվել նրա մարմնում: Թույնը ամբողջությամբ ծծվել, դուրս ե թափվել, մի քիչ տաքություն ունի, այն յել դեղ կտամ, կանցնի ու կլավանա:

Աղլա խանութի հայրն ու մայրը շատ ուրախացան: Հետո վերցրին բժշկին ու տարան Փերի պապիկի խրճիթը: Բժիշկը Աչիկին քննելուց հետո ասաց.

— Հիվանդի դրությունը շատ ծանր ե, վորովհետև ծծելիս թույնը կուլ ե տվել, թույնը արյան հետ խառնվելով տարածվել ե ամողջ մարմնի մեջ: Նրան շատ դժվար ե բժշկել:

Փերի քիշին տխրեց. ապա գլուխը վեր բարձրացնելով ասաց.

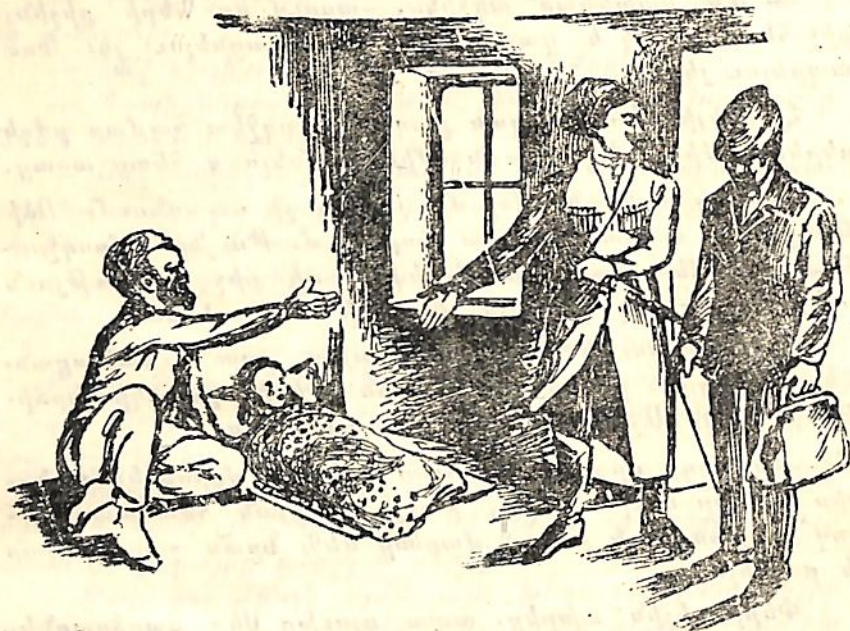
— Բժիշկ, իր աղջկանը մահից ազատելու համար ուրիշ յերեխային մանվան գիրկը նետող կնոջը՝ ի՞նչ անուն են տալիս:

— Լուի ծերուկ շուն, իմ աղջկանը բոշայի աղջկա հետ մի համեմատիր — գոռաց Հյուսեյին Կուլի աղան: Բժիշկը հանգստացրեց նրանց, Աղլա խանութի համար բերած դեղից մի քիչ խմացրեց Սևուկ Աչիկին և փերի քիշուն ել պատվիրեց, վոր այդ դեղից շուտ-շուտ խմացնի նրան:

— Պապի մի տխրիլ աղջիկը շատ ամրակազմ ե, ասաց բժիշկը և աղաների հետ դուրս գնաց խրճիթից:

Փերի քիշին բաց առավ խրճիթի դուռը, ու նստեց Աչիկի կողքին: Ծերուկը շափազանց կապված եր Աչիկի հետ: Սեռակ Աչիկը, նրա հին խրճիթում մի նոր կյանք,

մի նոր ուրախութիւն, մի նոր ճրագ եւ մտքերէր Այժմ
այդ ճրագը մարելու վրա յեր...



Յեւ Աշիկի այդ որին հասցնողը, դեռ մանկութիւն
նից նրան տանջող, նրան չարչարող՝ աղաներն ու բեկերն
եյին յեր...

Սեուկ Աշիկը արյունով լեցված աչքերը բացեց, իր
վերջին շնչով յերկար կարոտով նայեց արեւի փայլուն
ճառագայթներին, հետո ժպտաց և հավիտյան փակեց
աչքերը...

— Թում, զնաց, խրճիթի սոխակը...

Ու պապիկը դնուր, դնուր արտասովեց...



Խմբագրեց՝ Լ. Դանիէլյան
Սրբագրէչ և թողարկու Ա. Արխան

Istehsalata verilmiş 2/XII—35. Capa imzalanmış 29/XII—35. Cap listi 31/2
Kağız forma b 8x110. Baş mətbuat myvəkilligi № 8453.
Tiraz 2000. Sifariş № 969. Azərnəşr № 717. Azərnəşr mətbəəsində basıldı.
26-lar adına „Kitab Sarajı“. Bakı, Əli Pəyğəmbərov küçəsi.



[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0400857

13794

1936
Դրնր Է բուր.

Կարգը 40 է.

S. Axyndov

QARACA QYZ

AZƏRNƏSR
TƏDRİS-PƏDAGOGI SƏBƏSI
BAKB — 1936